

รายงานความก้าวหน้าวิจัย ๔ บท

เรื่อง

ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก
อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

Ban Kok Subdistrict Community Constitution: Learning process for
preparing the Ban Kok Subdistrict Constitution, Chatturat District,
Chaiyaphum Province.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ธนศิลป์พิชิต

ดร.ไพฑูรย์ มาเมือง

ดร.ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน

ดร.วีระกิตติ์ เอกอัครวิจิตร

ดร.วัชรเดช เกียรติชานน

ดร.ศักดิ์ดา ต้นคชสาร

ดร.ฐิติยาพร ไชยวิมลสิริ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS ๘๐๐๗๖๗๒๐๖

รายงานความก้าวหน้าวิจัย ๔ บท

เรื่อง

ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก
อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
Ban Kok Subdistrict Community Constitution: Learning process for
preparing the Ban Kok Subdistrict Constitution, Chatturat District,
Chaiyaphum Province.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ธนศิลป์พิชิต
ดร.ไพฑูรย์ มาเมือง
ดร.ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน
ดร.วีระกิตติ์ เอกอัศวินจิตร
ดร.วัชรเดช เกียรติชานน
ดร.ศักดิ์ดา ต้นคชสาร
ดร.ฐิติยาพร ไชยวิมลสิริ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS ๘๐๐๗๖๗๒๐๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Subject

Ban Kok Subdistrict Community Constitution: Learning process for preparing the Ban Kok Subdistrict Constitution, Chatturat District, Chaiyaphum Province.

By

Assistant Professor Dr. Sunait Thanasinlapaphichit

Dr. Phaitoon Mamuang

Dr. Narongsak Bua-on

Dr. Veerakit Akeakkaravichit

Dr. Watcharadet Kiatchanon

Dr. Sakda Tonkotchasan

Dr. Thitiyapond Chaiwimonsiri

Chaiyaphum Buddhist College

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E.๒๐๒๔

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS ๔๐๐๗๖๗๒๐๖

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

สารบัญ (ชั่วคราว)

	เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑	บทนำ	๑
	๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
	๑.๒ คำถามการวิจัย.....	๕
	๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
	๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๖
	๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๗
	๑.๖ ประโยชน์ที่จากการวิจัย.....	๗
บทที่ ๒	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
	๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยท้องถิ่น.....	๘
	๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	๑๐
	๒.๓ แนวคิดการสร้างเครือข่าย.....	๒๐
	๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย.....	๒๘
	๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๑
	๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๔๓
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๔๕
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๔๕
	๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๔๖
	๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๕๐
	๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๕๑
	๓.๕ วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๔
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	
	๔.๑ วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบล บ้านกอก อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ.....	๕๗
	๔.๒ กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ.....	๖๖
	๔.๓ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजตุรัส จังหวัด ชัยภูมิ.....	๗๗

เรื่อง	หน้า
บรรณานุกรม.....	๕๗
ภาคผนวก	๘๓
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์.....	๘๓
ประวัติผู้วิจัย.....	๘๓

สารบัญตาราง (ชั่วคราว)

ตารางที่		หน้า
๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ.....	๔๗
๒	รายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	
๓	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล.....	๕๘
๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน.....	๕๙
๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม.....	๖๐
๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านคุณภาพชีวิต.....	๖๑
๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ.....	๖๒
๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม.....	๖๓
๙	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสิ่งแวดล้อม.....	๖๔

สารบัญแผนภาพ (ชั่วคราว)

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของตำบลบ้านกอก.....	๓๑
๒.๒	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๔๔
๓.๑	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	๕๓
๓.๒	การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า.....	๕๔
๔.๑	สร้างความรู้ความเข้าใจธรรมนูญชุมชนตำบล.....	๖๖
๔.๒	เสวนากลุ่มเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในชุมชน.....	๖๗
๔.๓	ชุมชนเสนอเพิ่มเติมธรรมนูญชุมชน.....	๖๘
๔.๔	กิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น.....	๖๙
๔.๕	จัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่าง ๓ ฝ่าย.....	๗๐
๔.๖	จัดทำบันทึกข้อตกลงเพื่อขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก.....	๗๐
๔.๗	ประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก.....	๗๕
๔.๘	กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบล.....	๗๖
๔.๙	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๗๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ ได้เริ่มมีพัฒนาการอย่างเห็นได้ชัด พร้อมกับกระแสความคิดการปฏิรูปการเมืองภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. ๒๕๓๕ และการเกิดขึ้นของขบวนการปฏิรูปการเมือง ที่มุ่งหมายให้สังคมไทยสามารถพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างเต็มรูปแบบและเนื้อหา จนเกิดการผลักดันและการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ระบุให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นได้เป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามมาตรา ๗๘ ที่กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เองโดยสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และหมวด ๙ ที่ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ในมาตรา ๒๘๒-๒๙๐ เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่ท้องถิ่น เช่น ให้ท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง มีอิสระในการกำหนดนโยบาย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างการบริหารในรูปของสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ให้ท้องถิ่นมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และคุณภาพสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นเอง เป็นต้น ทำให้รัฐธรรมนูญ ได้สร้างความชัดเจนต่อการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงกระบวนการทางกฎหมาย และแนวทางปฏิบัติเช่น ให้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจในเชิงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ และจัดตั้งคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่จัดทำแผน กำหนดหลักเกณฑ์/ขั้นตอน และเสนอแนะแนวทางในการกระจายอำนาจเช่น กำหนดอำนาจหน้าที่การจัด บริการสาธารณะ การจัดสรรสัดส่วน ภาษีและอากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ จนกล่าวได้ว่า มรดกของรัฐธรรมนูญฯ ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการกระจายอำนาจฯ ๒๕๔๒ จัดเป็น “คลื่นลูกที่หนึ่ง” ของ กระบวนการกระจายอำนาจที่สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันทางการเมือง-การบริหารของไทย อย่างมีนัยสำคัญ^๑

ทั้งนี้สืบเนื่องมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังคงเจตนารมณ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่นและกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น โดยบัญญัติ หมวด ๑๔ การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการเฉพาะ และคงบทบัญญัติกลไกการ ลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และการเข้าชื่อเสนอ ข้อบัญญัติท้องถิ่นเช่นเดิม (มาตรา ๒๘๕ และ ๒๘๖ ตามลำดับ) หากแต่เมื่อเทียบกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีความยืดหยุ่น มากกว่าเดิม เพราะมิได้ระบุจำนวนประชาชนที่จะเข้าชื่อเพื่อลงคะแนนเสียงถอดถอน สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ

^๑ วุฒิสาร ตันไชย. การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗. หน้า ๔

ผู้บริหารท้องถิ่นและการเสนอร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังได้กำหนดเพิ่มเติมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการจัดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน การออกเสียง ประชามติการรายงานผลการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องของการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่ายและผลการดำเนินงานในรอบปีเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ กำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่ (มาตรา ๒๘๗)^๒

ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๖๐ (ฉบับปัจจุบัน) การปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงมีการกำหนดไว้ภายใต้ หมวด ๑๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงยึดตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (มาตรา ๒๔๙) การมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมนับตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา ๒๕๒) อีกทั้งในการดำเนินงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น เปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ รวมถึงตลอดทั้งมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย (มาตรา ๒๕๓) และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกัน เพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ (มาตรา ๒๕๔) นอกจากนี้ ภายใต้ หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ ด้านการเมืองนั้นยังกำหนดให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองรวมทั้งการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้ง และออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด^๓

นอกจากนั้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ได้ระบุถึงสิทธิของบุคคลและชุมชนว่ามีสิทธิ ดังต่อไปนี้

๑) บุคคลและชุมชนมีสิทธิในการอนุรักษ์ฟื้นฟูหรือส่งเสริมภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงาม

๒) บุคคลและชุมชนมีสิทธิในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ

๓) บุคคลและชุมชนมีสิทธิในการเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการหรืองดเว้นดำเนินการอันจะเป็นประโยชน์หรือเป็นผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนแบบมีส่วนร่วม

๔) การจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชนสิทธิของบุคคลและชุมชน (มาตรา ๔๓)

๕) บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ

^๒ อรรถัย ก๊กผลและฉัตรระวี. กิตติโยดม. บทวิเคราะห์ ร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๕, หน้า ๖

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, ๒๕๖๐ ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๖๐ เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก), หน้า ๗๔-๗๗

- ๖) บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
- ๗) บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (มาตรา ๔๗)
- ๘) มารดาที่ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตร
- ๙) ผู้สูงอายุและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม (มาตรา ๔๘)

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการต่อประชาชนไว้ดังต่อไปนี้

๑) รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการดูแลและพัฒนาตั้งแต่อ่อนวัยเรียน ให้ได้รับการศึกษาในวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลาสิบสองปีอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ตลอดจนต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล

ในการนี้ รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตนให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูโดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษี (มาตรา ๕๔)

๒) รัฐต้องอนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามและจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วม

๓) รัฐต้องอนุรักษ์คุ้มครองบำรุงรักษาฟื้นฟูบริหารจัดการและใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน อย่างมีส่วนร่วม (มาตรา ๕๗)

๔) รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ (มาตรา ๗๗)

๕) รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะ ตลอดจนจนถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบรวมทั้งการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน (มาตรา ๗๘)

จากหลักการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การจัดทำธรรมนูญตำบลจัดการตนเองนับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เป็นนวัตกรรมของชุมชนที่ได้สร้างและพัฒนาแกนนำ คนรุ่นใหม่ให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติ การค้นหา วิเคราะห์ปัญหา พัฒนาแผนกิจกรรม โครงการ ดำเนินการขับเคลื่อน เชื่อมโยงยกระดับกระบวนการพัฒนา เพื่อทำให้สังคม ชุมชน ตำบลและหมู่บ้านเป็นแนวปฏิบัติ กฎ กติกา หรือข้อตกลงร่วม การอยู่ร่วมกันของคนในตำบล โดยใช้หลักประชาธิปไตยชุมชนและเป็นฉันทามติเพื่อใช้ร่วมกัน ดำเนินการและแก้ไขปัญหาในชุมชนได้สำเร็จ สร้างความเชื่อมั่น เห็นคุณค่า เกิดการขยาย

เชื่อมโยงทำให้เกิดพลังภาคีของชุมชนจัดการตนเอง อำนาจการจัดการตนเองนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้ธรรมนูญตำบล ออกมาปฏิบัติโดยความเห็นชอบของทุกฝ่ายในชุมชน ท้องถิ่น ตำบล กระบวนการแต่ละขั้นตอนเป็นสิ่งที่ไปเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชนทั้งสิ้น^๔ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวัฒน์ โยธี และคณะ^๕ ที่ทำการวิจัยเรื่อง “การสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) เงื่อนไขที่เอื้อต่อการเกิดประชาธิปไตยชุมชนประกอบด้วย ๒ ส่วนสำคัญคือ ๑.๑) ปัจจัยภายในชุมชนที่เป็นแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม อาทิความเป็นเครือญาติในทางสายเลือดและทางพิธีกรรม รวมถึงลักษณะภูมิชุมชนที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันของคนในชุมชน ๑.๒) ปัจจัยภายนอกชุมชน ที่เป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่หลายมาตรามีเจตนาในการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พึ่งตนเอง มีอิสระในการตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่น และด้วยเจตนารมณ์ดังกล่าวเป็นผลให้เกิดพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง และพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเมืองใหม่ที่ยอมรับชุมชนให้มีปฏิบัติการควบคู่กับท้องถิ่นและท้องที่ ๒) การสร้างประชาธิปไตยชุมชนเป็นระบบการขับเคลื่อนชุมชน โดยใช้กลไกอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการรวมกลุ่มแกนนำและการรวบรวมสมาชิกเพื่อการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือในกิจการสาธารณะ ๓) กระบวนการจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนเป็นปฏิบัติการในการหนุนเสริมการมีส่วนร่วมในภาคปฏิบัติ โดยมุ่งให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของการมีเวทีในการจับเข่าคุย สนทนาปรึกษาหารืออย่างมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงการให้สิทธิกับประชาชนในทางตรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยชุมชนนั้น คือการที่ประชาชนทุกคนในชุมชนได้มีสิทธิ์และมีส่วนในการจัดการ บริหารและพัฒนา โดยมีธรรมนูญ เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน หมู่บ้านในทุกๆ ระดับ

อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีการเป็นอยู่เป็นสังคมชนบท ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาระบบการปกครองตนเองได้อย่างเหมาะสมได้ การมีหลักธรรมนูญนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในระดับตำบลนั้นว่าเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้ร่วมมือกันอนุรักษ์พัฒนาชุมชน ตำบลของตนเอง ให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะเลือกพื้นที่สำหรับการสำรวจ พัฒนา และเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อจัดทำธรรมนูญตำบลอันเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน เป็นธรรมนูญตำบลที่เหมาะสมกับพื้นที่ และสร้างธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อันเป็นนวัตกรรมเพื่อนำไปให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ ตลอดจนจนถึงผู้เกี่ยวข้องได้นำหลักธรรมนูญไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ พร้อมกันนี้ ยังมีการดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับธรรมนูญตำบลให้กับประชาชนในพื้นที่โดยจัดกิจกรรมการ

^๔ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, ชุดความรู้การจัดการจัดทำธรรมนูญปกครองตนเอง, (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) : สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน, ๒๕๕๙) คำนำ.

^๕ ชัยวัฒน์ โยธี และคณะ, การสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดสงขลา, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๙), หน้า ๒๑-๒๗

เผยแพร่ที่เหมาะสมให้กับประชาชนในพื้นที่และสร้างเป็นเครือข่ายไปยังพื้นที่อื่นๆ อีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปเสนอเป็นตัวแบบในการพัฒนาท้องถิ่นและพัฒนาหลักประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงสืบไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑.๓.๒ เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑.๓.๓ เพื่อจัดตั้งศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหางานวิจัยเรื่อง “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” ประกอบไปด้วย แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่น แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการชุมชน เทคนิค AIC และแนวคิดการสร้างเครือข่าย ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการการวิจัย คือ ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๖,๗๖๑ คน จาก ๖,๗๖๑ ครัวเรือน^๖

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๓๐ คน โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ

(๑) กลุ่มข้าราชการเมือง /ข้าราชการ อปท.	รวม ๗ คน
(๒) กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชนฝ่ายปกครอง	รวม ๑๑ คน
(๓) กลุ่มตัวแทนประชาชน/ปราชญ์ชาวบ้าน	รวม ๑๒ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการเริ่มเก็บข้อมูลแต่วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๗

ในช่วง วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๗ ผู้วิจัยลงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในอำเภอจตุรัสจังหวัดชัยภูมิ

ในช่วง วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ถึง ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ผู้วิจัยลงทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดไว้

ในช่วง วันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๗ ถึง ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ผู้วิจัยลงทำการเก็บเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดเวทีเสวนาสำหรับการจัดทำธรรมนูญตำบล ในเขตพื้นที่การวิจัย พร้อมทั้งจัดการสนทนากลุ่มในพื้นที่การวิจัย เสนอต่อนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ธรรมนูญตำบล หมายถึง หลักการ หรือ หลักเกณฑ์ที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันดำเนินการจัดทำเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ประชาธิปไตยชุมชน หมายถึง ประชาธิปไตยในระดับรากฐานของสังคม โดยที่ประชาชนในพื้นที่สามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ได้จากการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้โดยตรง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ราชการส่วนท้องถิ่นที่รัฐบาลให้อำนาจ หรือการกระจายอำนาจไปให้ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตัดสินใจเลือกผู้แทนหรือผู้บริหารท้องถิ่นของตน รวมทั้งตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้เอง

แกนนำชุมชน หมายถึง ผู้นำในชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำฝ่ายปกครอง ผู้นำฝ่ายท้องถิ่น

^๖ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก. แผนพัฒนาท้องถิ่น (๒๕๖๖-๒๕๗๑). ๒๕๖๕, หน้า ๗

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงกระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๓ สามารถจัดตั้งศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลบ้านกอก อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ “ธรรมนูญชุมชน ตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” มีรายละเอียดดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยท้องถิ่น
- ๒.๒ กระบวนการชุมชน เทคนิค AIC
- ๒.๓ แนวคิดการสร้างเครือข่าย
- ๒.๔ บริบทตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่น

๒.๑.๑ ความหมาย

ประชาธิปไตยท้องถิ่น (Local democracy) แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยท้องถิ่น สนับสนุนเรื่องการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบออกจากส่วนกลางไปยังระดับท้องถิ่น อาทิ หมู่บ้าน เทศบาล ตำบล อำเภอ ฯลฯ ที่ไม่ใช่เพียงแค่การเลือกตั้งเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆว่าประชาธิปไตยท้องถิ่นต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจในการกำหนดนโยบายของท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยเชื่อว่าประชาธิปไตยท้องถิ่นที่มีคุณภาพจะสามารถสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของพลเมืองได้มากขึ้น สร้างชุมชนเข้มแข็ง และทำให้ท้องถิ่นพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและตอบสนองผู้อยู่อาศัยกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยท้องถิ่นคือแนวคิดที่ต้องการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดประชาธิปไตยจากเบื้องล่าง (bottom-up democracy) และทำให้ประชาชนได้ปกครองตนเองอย่างแท้จริงเกือบทุกประเทศทั่วโลกถ้าไม่นับประเทศเล็ก ๆ เช่น โมนาโก สิงคโปร์ นครรัฐวาติกัน ฯลฯ จะมีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่น เพียงแต่ว่าต่างกันตรงอำนาจที่ท้องถิ่นของแต่ละประเทศได้รับ ในบางประเทศ ท้องถิ่นมีอำนาจมาก สามารถคิดและพัฒนานโยบายเองได้ เป็นอิสระสูงเพราะถูกควบคุมโดยกลางน้อย ส่วนกลางไม่เข้ามาก้าวก่ายเรื่องงบประมาณหรือทรัพยากรของท้องถิ่น การตอบสนองความต้องการในท้องถิ่นตนเองก็เป็นไปได้มากขึ้น เนื่องจากท้องถิ่นมีแหล่งงบประมาณของตนเอง ประชาธิปไตยท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพมากมีแนวโน้มจะสร้างธรรมาภิบาล พร้อมทั้งสนับสนุนประชาธิปไตยในระดับชาติ เพราะสร้างโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เพิ่มพูนวัฒนธรรมความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง สร้างทุนมนุษย์ให้กลายเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นทางการเมืองและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจรัฐ ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลท้องถิ่นต้องเน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการจัดหาสินค้าและบริการให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ สหราชอาณาจักรถือเป็นประเทศที่มีประชาธิปไตยท้องถิ่นเข้มแข็ง โดยเกิดกระแสการเรียกร้องให้ภาคประชาชนมีอำนาจตรวจสอบการทำงานของตำรวจได้ จึง

นำมาสู่การเพิ่มบทบาทของประชาชนในท้องถิ่น ให้เข้ามาทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของ
ตำรวจในท้องถิ่นหรือภูมิภาคของตน อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศที่ประชาธิปไตยไม่เข้มแข็งพออาจ
ส่งผลร้ายต่อท้องถิ่นได้ เนื่องมาจากการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นมากอาจทำให้เกิดการผูกขาด
ทรัพยากรอยู่กับกลุ่มชนชั้นนำในท้องถิ่นนั้น ๆ หรือที่เรียกว่า "ระบบเจ้าพ่อท้องถิ่น" ที่อาจไปใช้ในทางที่
ผิดและไม่ชอบธรรม และไม่เป็นไปตามเจตจำนงของประชาธิปไตยท้องถิ่นอย่างแท้จริง^๗

สรุปได้ว่า ประชาธิปไตยท้องถิ่น หมายถึง เป็นการส่งเสริมให้เกิดการปกครองตนเองหรือ
การจัดการตนเองในชุมชนตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน
มีการเลือกตั้งผู้บริหารและตัวแทนจากคนในท้องถิ่น เพื่อเป็นผู้กำหนดนโยบายการบริหารงานท้องถิ่น
และพัฒนาท้องถิ่นของตน ตลอดทั้งส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๑.๒ ลักษณะของประชาธิปไตยท้องถิ่น

ประธาน สุวรรณมงคล ได้จำแนกประชาธิปไตยท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญ ๔ ลักษณะ คือ

๑) เป็นอุดมการณ์ทางการเมือง กล่าวคือ เป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับที่มา
ของอำนาจรัฐ และสิทธิการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น อุดมการณ์
ประชาธิปไตยนับเป็นรากฐานสำคัญของการเมืองท้องถิ่น เพราะเมื่อประชาชนมีอุดมการณ์ว่าอำนาจ
เป็นของประชาชนแล้ว ผู้ใช้อำนาจ ได้แก่ประชาชนหรือโดยประชาชน และการใช้อำนาจนี้ก็ต้อง
เป็นไปเพื่อประชาชน

๒) เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองตนเองระดับล่าง คือ ระดับท้องถิ่น ประเทศที่มี
ระบอบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ประชาชนมีการปกครองตนเอง หรือที่เรียกว่า “การปกครอง
ท้องถิ่น” (Local Government) โดยเป็นสิทธิของประชาชนในการปกครองตนเองอย่างอิสระตาม
เจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นผ่านตัวแทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปเป็นผู้บริหารท้องถิ่นและ
สมาชิกสภาท้องถิ่น ตัวแทนประชาชนนี้เข้าไปทำหน้าที่จัดสรรแบ่งปันสิ่งมีคุณค่าในสังคมของท้องถิ่น
นั้น โดยประชาชนกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะผู้บริหารท้องถิ่นด้วย เช่น การใช้
อำนาจในการถอดถอน (Recall) สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหาร หรือผู้บริหารที่ประพฤติไม่
เหมาะสมกับตำแหน่ง ออกจากตำแหน่งได้ เป็นต้น

๓) เป็นการกระจายอำนาจหรือการเพิ่มอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนในการ
ปกครองตนเอง โดยที่ประชาชน/กลุ่มคนในท้องถิ่นมีบทบาทเกี่ยวข้องในการติดตาม ตรวจสอบการ
ทำงานของตัวแทนประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเรียกรวมๆ กัดต้นผู้มีอำนาจทาง
การเมืองในท้องถิ่น เพื่อให้ตอบสนองความต้องการหรือผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่ม รวมถึงการ
เมืองของภาคพลเมืองที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทเรียกร้อง เสนอแนะ และติดตาม ตรวจสอบการ
ใช้อำนาจของการเมืองภาคตัวแทน (ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น)

๔) เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน กล่าวคือ วิถีการเมืองท้องถิ่นแบบประชาธิปไตย ได้แก่
การมีใจที่เปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง หลากหลายทางความคิดเห็น อาศัยการเจรจา
ประนีประนอมกันมากกว่าการใช้กำลังตัดสิน มีความเคารพสิทธิเสรีภาพของคนอื่น การใช้หลักเหตุผล

^๗ ประจักษ์ ก้องกีรติ.(๒๕๖๒).ประชาธิปไตย : หลากความหมาย หลากรูปแบบ.. กรุงเทพฯ ฯ : สยาม
ปริทัศน์. หน้า ๑๑๗-๑๑๙

ในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ และการมุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น จึงต้องให้ประชาชนได้ “รู้เข้าใจ และเข้าถึง” สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ไม่เพียงการรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น^{๘๘}

สรุปได้ว่า ลักษณะของประชาธิปไตยท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจสิทธิในการปกครองตนเองอย่างอิสระตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นผ่านตัวแทนที่ประชาชนตัวแทนประชาชนนี้เข้าไปทำหน้าที่จัดสรรแบ่งปันสิ่งมีคุณค่าในสังคมของท้องถิ่น โดยประชาชนกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะผู้บริหารท้องถิ่นด้วย

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนซึ่งประกอบด้วยบุคคลกลุ่มบุคคล และองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ การรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นประเด็นปัญหา การตัดสินใจ กำหนดนโยบาย การวางแผน การได้รับประโยชน์ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ การติดตามประเมินผลและการแก้ไขปัญหา อุปสรรค ดังนั้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับบุคคลและองค์กรหลายประเภท เพื่อเกิดความสามัคคี ซึ่งมืองค์ประกอบที่สำคัญคือผู้ร่วมงานทุกฝ่ายต้องมีอุดมการณ์ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน^{๘๙}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจหรือโครงการที่ส่วนราชการจะดำเนินการ ซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนนั้น การทำความเข้าใจถึงผลกระทบและแนวทางแก้ไขที่ส่วนราชการจะดำเนินการและปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและรัฐต้องรับฟังจนประชาชนเกิดความพึงพอใจ การจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดประชุม การพูดคุยเป็นกลุ่ม การชี้แจงของส่วนราชการ ตลอดจนการจัดทำประชาพิจารณ์^{๙๐}

ปรัชญา เวสารัชช ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และชนบท หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชน หรือองค์กรของประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นและชนบทในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน ในรูปแบบการตัดสินใจ ในการกำหนดชีวิตของตน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาหรือยกระดับขีดความสามารถของตนใน

^{๘๘} ปธาน สุวรรณมงคล, การเมืองท้องถิ่น: การเมืองของใคร โดยใคร เพื่อใคร, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์จุฬารัตน์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๖-๕๐.

^{๘๙} เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปกครองคิดข้อจำกัดและการวิเคราะห์ทางเลือก, (กรุงเทพฯ: วารสารพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑.

^{๙๐} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ตัวอย่างการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ของหน่วยงานองค์กรส่วนกลาง, (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ, ๒๕๔๖), หน้า ๗-๘.

การจัดการทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านของตนให้ดีขึ้นกว่าเดิม^{๑๑}

และยังได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมว่าต้องครอบคลุมในประเด็น ดังต่อไปนี้^{๑๒}

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อ หรือเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา และทำให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยความสมัครใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา การพิจารณาในมิติดังกล่าวการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน แรงงาน และทรัพยากร เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

๓. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้าง การบริหาร นโยบาย และลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่รับจากการลงทุน

นอกจากนั้น **ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ** ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการ ซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการ ตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วย การแบ่งสรรขอมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญ หนานใน “กรณีที่น่าจะรุนแรง” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความหวังกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญ และความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน^{๑๓}

อรรถัย ก็ภผล ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆเกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล

^{๑๑} ปรีชญา เวสารัชช, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท, (กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๓.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

^{๑๓} ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, คู่มือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๗.

เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย^{๑๔}

บรรศักดิ์ อุวรรณโนและคณะ ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทั้งในด้านการให้และรับรูขอมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือขอเสนอแนะ การรวมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติการติดตามและประเมินผลตามนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น^{๑๕}

๒.๒.๒ รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สถาบันพระปกเกล้า ได้กล่าวถึง รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้^{๑๖}

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่บัญญัติไว้ใน หมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการส่วนท้องถิ่น

๓. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดทำประชาพิจารณ์

๔. การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

๕. การมีส่วนร่วมในการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

๖. การมีส่วนร่วมในการลงประชามติ เช่นการร่างกฎหมาย หรือโครงการใหญ่ ๆ

๗. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๒.๓ กระบวนการหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

อคิน ระพีพัฒน์ ได้กล่าวถึง กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน มี ๕ ระดับ คือ^{๑๗}

๑. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

^{๑๔} อรทัย ก๊กผล, การมีส่วนร่วมของประชาชน ใน การมีส่วนร่วมของประชาชน บรรณาธิการ โดย พัชรีย์ สิริโรส, (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๑๕} บรรศักดิ์ อุวรรณโนและคณะ, รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ, (สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘.

^{๑๖} สถาบันพระปกเกล้า, สารานุกรมการปกครองท้องถิ่น หมวดประชาสังคมกับการปกครองท้องถิ่น การเมืองและการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมกาเพรส จำกัด, ๒๕๔๗ ค), หน้า ๑๓.

^{๑๗} อคิน ระพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ: คัดดีโสการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗.

๒. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงาน การกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่ใช้

๓. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความอนุเคราะห์ขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากโครงการ หรือการมีส่วนร่วมจากการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียที่เกิดขึ้นนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลได้

๕. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้หรือไม่การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำนั้นเป็นระยะๆ หรือการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

นอกจากนั้น Cohen, J.M. and Uphoff ได้กล่าวถึง ลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้^{๑๘}

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจ นั้น ประการแรกสุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงการดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานการประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลที่ได้ประโยชน์ทางบวก และผลที่เด่นชัดในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะได้ประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

^{๑๘} Cohen, J.M. and Uphoff อ้างถึงใน ธัชพล ырรอง, “การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ จังหวัดน่าน”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ, ๒๕๖๐), หน้า ๑๒.

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการประเมิน (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (View) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆได้

อีกทั้ง ไกวิทย์ พวงงาม ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ควรมี ๔ ขั้นตอน

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวบ้านย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จต่ำกว่า^{๑๙}

๒.๒.๔ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้กล่าวถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Spectrum) ๕ ระดับ คือ

๑. ระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางเลือกและทางเลือก

๒. ระดับรับฟังความคิดเห็น (Consult) เพื่อได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางเลือกและแนวทางแก้ไข

๓. ระดับเข้ามามีบทบาท (Involve) เพื่อร่วมทำงานกับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจกับประชาชนว่าความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะได้รับการพิจารณา

๔. ระดับสร้างความร่วมมือ (Collaborate) เพื่อเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่ระบุปัญหา พัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข

๕. ระดับเสริมพลังอำนาจ (Empower) เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ^{๒๐}

^{๑๙} ไกวิทย์ พวงงาม, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, (ม.ป.ท., ๒๕๔๕).

^{๒๐} สมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (International Association for Public Participation หรือ IAP2) อ้างถึงใน อรทัย ก๊กผล และคณะ, การบริหารปกครองสาธารณะการบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ ๒๑, (๒๕๕๖), หน้า ๕๗.

๒.๒.๕ ระดับการบริหารจัดการกระบวนการมีส่วนร่วม

อรรถัย ก๊กผลและคณะ ได้กล่าวถึง ระดับการบริหารจัดการกระบวนการมีส่วนร่วม (Managerial Level) ประกอบด้วยหลัก ๔S คือ

๑. Staring Early: กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องดำเนินการก่อนการตัดสินใจ ความล้มเหลวของการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตมักเกิดจากภาครัฐเริ่มกระบวนการมีส่วนร่วมช้าหลังจากมีการตัดสินใจเรียบร้อยแล้ว หรือมีข้อผูกมัดอื่นจนเปลี่ยนแปลงไม่ได้ หรือหลังจากมีความขัดแย้งเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดทำให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจมีได้หมายความว่าก่อนการตัดสินใจไม่กัวัน หรือไม่กี่สัปดาห์ มิติเวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนความจริงใจของหน่วยงานของรัฐในกระบวนการมีส่วนร่วม ควรให้มีเวลาเพียงพอในการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การตัดสินใจสะท้อนความคิดเห็นของชุมชน

นอกจากนี้ ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น มีประโยชน์ช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ ดังนั้น การบริหารการมีส่วนร่วมที่ต้นนั้นควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ตระหนักถึงปัญหาความจำเป็นของโครงการ หรือในขั้นของการหาข้อมูลพื้นฐาน เช่น หากเป็นกรณีการทำโครงการโรงไฟฟ้า หรือที่ทิ้งขยะ ควรต้องปรึกษาหารือถึงความจำเป็นของการมีโรงไฟฟ้า หรือที่ทิ้งขยะหรือไม่ ก่อนจะถามว่าตั้งที่นี้ได้หรือไม่

๒. Stakeholders: หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมอีกประการหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องการให้มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง (Inclusive) ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าต้องรับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรก ๆ

หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญในการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ระมัดระวังมิให้เกิดการผิดกลุ่มเป้าหมาย ต้องตระหนักว่าประชาชนแต่ละกลุ่ม ได้รับผลกระทบจากประเด็นการตัดสินใจไม่เท่ากันบ่อยครั้งที่เรามักคิดว่าประชาชนเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ในความจริงผู้ได้รับผลกระทบมีหลากหลายกลุ่ม การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมต้องมั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมและแต่ละกลุ่มอาจมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันเพื่อเอื้ออำนวยให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมได้ เช่น กำหนดเวลารับฟังความคิดเห็นที่ชาวบ้านมาร่วมได้ หรือการใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านในการเดินทางไปร่วม การพยายามเข้าหากลุ่มที่ด้อยโอกาสในสังคม เช่น คนยากจน ผู้หญิง คนชรา และเด็ก

๓. Sincerity: การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่าเป็นมิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการหรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดการกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียงตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของ

โครงการอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการต่าง ๆ อย่างชัดเจน ลดข้อสงสัยต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดข้อสงสัย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้น ขณะเดียวกันตั้งใจรับฟังข้อมูลและความคิดเห็น และนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันนำมาซึ่งความร่วมมือ ความเข้าใจ และการสื่อสารที่ดีขึ้น

๔. Suitability: หลักการที่สำคัญประการสุดท้ายของการบริหารการมีส่วนร่วมคือ การเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องคำนึงถึงความเหมาะสม โดยพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม และค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการความสามารถ และความพร้อมรวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ด้านระยะเวลา บุคลากรและงบประมาณ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอยู่ที่ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ และเลือกกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ต้องประกอบด้วยกระบวนการย่อยหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ต้องตระหนักว่าการให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการปรึกษาหารือที่มีประสิทธิผล^{๒๑}

๒.๒.๖ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

๑. เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
๒. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
๓. การสร้างความฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
๔. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
๕. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งรุนแรงได้
๖. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน
๗. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของอาสาสมัครชนถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน
๘. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตย

^{๒๑} อรทัย ก๊กผลและคณะ, การบริหารปกครองสาธารณะการบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ ๒๑, (๒๕๕๖), หน้า ๙๘-๑๐๐.

แบบมีส่วนร่วม

๙. เกิดความรู้สึกร่วมและรู้สึกรักและแสดงความเป็นเจ้าของของท้องถิ่นของตนเอง
๑๐. มีประสบการณ์และคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง
๑๑. เห็นความสำคัญของตนเองและมีส่วนร่วมรับรู้ถึงปัญหา อุปสรรคและสามารถแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของตนเองได้
๑๒. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเป้าหมาย มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และการบริการที่ดีขึ้น
๑๓. สามารถป้องกันการบริหารการจัดการของหน่วยงานของรัฐที่ไม่โปร่งใส ไม่ถูกต้อง และไม่เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นได้^{๒๒}

๒.๒.๗ กระบวนการชุมชน เทคนิค AIC

กระบวนการชุมชน เทคนิค AIC เปิดโอกาสให้สมาชิกองค์กร หรือชุมชนทุกระดับ ได้แลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ นำมาซึ่งบ่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการท างานร่วมกัน (Interactive learning through action) ก่อให้เกิดการระดมสมอง เพื่อร่วมคิดร่วมวิเคราะห์หนทางเลือก หรือ หนทางปฏิบัติ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของในผลงานที่คนได้มีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความผูกพัน มีความรักและห่วงหา องค์กรหรือชุมชนของตนเอง กระบวนการ AIC มีขั้นตอนสำคัญ ๓ ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ คือ^{๒๓}

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความรู้ (Appreciation : A) ขั้นตอนการสร้างความรู้หรือการ เรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน แสดงความ คิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับในความคิดของเพื่อน สมาชิก โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น และแบ่งเป็น ๒ ส่วน

A๑ : การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ในปัจจุบัน

A๒ : การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาว่าต้องการ อย่างไรก็ตามกระบวนการที่ใช้คือ การวาดภาพ ซึ่งมีความสำคัญคือ

๑) การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการ คิด วิเคราะห์ จน สรุปรมาเป็นภาพ และช่วยให้ผู้ไม่ถนัด ในการเขียนสามารถสื่อสารได้

๒) ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูด เพื่ออธิบายภาพซึ่งตนเองวาด นอกจากนี้ยัง เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุม อื่นๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูด ให้มีโอกาสนำเสนอ

๓) การรวมภาพของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่ม จะช่วยให้มีความง่ายต่อการ รวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุม และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของภาพ(ความคิด) และมีส่วนร่วมใน การสร้างภาพพึงประสงค์ของกลุ่ม

^{๒๒} สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการประชาชน, ๒๕๕๒), หน้า ๒๙ - ๓๐.

^{๒๓} อภิศักดิ์ อธิวิสิษฐ์, เอกสารประกอบการเสวนา เรื่อง เทคนิคและเครื่องมือสื่อความคิดใน การศึกษาชุมชน, {ออนไลน์}, แหล่งที่มา <http://www.tsdf.nida.ac.th/elctfl/articlefile/article-file-๑๑๒๔๔.pdf>

๔) จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการประชุมให้มีความสุข และเป็นกันเอง ในบางครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุม มักมองว่าการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้นวิทยากรกระบวนการ จำเป็นต้อง สร้างความเข้าใจ และนำเกมต่างๆ เกี่ยวกับการวางแผน การละลายพฤติกรรมกลุ่ม หรือ การวาดภาพเพื่อ การแนะนำตนเอง หรือวาดภาพสิ่งที่ตนเองชอบ ไม่ชอบ มาใช้อุ่นเครื่องเพื่อเป็นการ เตรียมความพร้อม ของผู้เข้าร่วมประชุม

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) การสร้างแนวทางการ พัฒนาเป็นขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์ (A๒) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันหามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผล เพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และ จัดลำดับความสำคัญของ กิจกรรม โครงการโดยแบ่งเป็น ๒ ช่วง คือ

๑๑ : การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามภาพพึงประสงค์

๑๒ : การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการ โดย

๑) กิจกรรม หรือโครงการที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นทำเองได้เลย

๒) กิจกรรมหรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือ หรือการสนับสนุนจากองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่

๓) กิจกรรมที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ไม่สามารถดำเนินการได้เอง ต้องขอความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน

ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) การสร้างแนวทางปฏิบัติคือการ สร้างการยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการหรือ กิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัด กลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งจะรับผิดชอบโครงการ โดยขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

C๑ : การแบ่งความรับผิดชอบ

C๒ : การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ นอกจากนี้ผลลัพธ์ ที่ได้จากการประชุมคือ

๑) รายชื่อกิจกรรม หรือโครงการที่กลุ่ม องค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้ความ รับผิดชอบ และเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน

๒) กิจกรรม โครงการที่ชุมชน หรือองค์กรชุมชน เสนอขอรับการส่งเสริม สนับสนุนจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่ทำงาน หรือสนับสนุนชุมชน

๓) รายชื่อกิจกรรม โครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากร และประสานงานความ ร่วมมือจาก ภาคีความร่วมมือต่างๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

ปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้การประชุม AIC ประสบความสำเร็จ คือ

๑) การจัดประชุมกระบวนการ AIC นี้ "เน้นความเป็นกระบวนการ" จะดำเนินการข้าม ขั้นตอน หรือสลับขั้นตอน ไม่ได้ เน้นการระดมความคิด และสร้างการยอมรับซึ่งกันและกัน ให้ ความสำคัญกับการตัดสินใจ การกำหนดอนาคตร่วมกัน และเน้นการสร้างพลังความคิด วิเคราะห์ และเสนอทางเลือก ในการพัฒนาและพลังความรัก ความเอื้ออาทร การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร อันเป็นพลังเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนา

๒) การศึกษาและเตรียมชุมชน

๒.๑) การศึกษาชุมชนเพื่อให้เข้าใจสภาพของหมู่บ้าน ชุมชน หรือตำบล ความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ การทราบความสามารถ ศักยภาพของกลุ่ม สภาพการพึ่งตนเอง เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอ เป็นข้อเท็จจริง ในการกำหนดอนาคตทางเลือก รวมทั้งกลวิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา และการประสานความร่วมมือ

๒.๒) การเตรียมชุมชนเพื่อทำให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชน ประชาชนเข้าใจ และส่งผู้แทนที่มีอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่ม เข้าร่วมประชุม รวมทั้งมีการพิจารณาเพื่อกระจายโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กลุ่มสตรี เด็ก คนจน ผู้ประสบปัญหาต่างๆ เป็นต้น

๓) วิทยาการกระบวนการที่เข้าใจขั้นตอนของกระบวนการ AIC มีประสบการณ์ ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องในการประชุม มีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ เฉพาะหน้า สามารถไกล่เกลี่ย หรือมีวิธีการในการจัดการกับความขัดแย้งที่เหมาะสมในกรณีที่น่าจะเกิดขึ้น โดยสามารถทำหน้าที่

๓.๑) เตรียมชุมชน เตรียมการประชุม ดำเนินการประชุม และสรุปผล

๓.๒) สร้างบรรยากาศในการประชุม เพื่อคลายความตึงเครียดของผู้เข้าร่วมประชุม

๓.๓) ความคุมขั้นตอนและเวลาในการดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามกระบวนการ

๓.๔) สรุปความเห็นที่แท้จริงของผู้เข้าร่วมประชุม โดยไม่สอดแทรกความเห็นหรือทัศนคติของตนเองลงไป

๓.๕) ในกรณีที่มีข้อถกเถียงระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งเกิดความต้องการปกป้องผลประโยชน์ ของตนเอง ผู้ดำเนินการประชุมต้องทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย และหาข้อยุติให้ได้

๓.๖) วิเคราะห์และสังเกตบรรยากาศในการประชุม สำหรับจำนวนผู้จัดการประชุมอาจมีเพียง คนเดียวก็ได้เป็นผู้นำการประชุม ซึ่งจะมีข้อดี คือ กระบวนการประชุมเป็นเอกภาพมากกว่า แต่หากไม่มั่นใจในการดูแลบรรยากาศการประชุม ก็อาจจัดคณะมาช่วยโดยแบ่งหน้าที่เป็นงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ผู้จัดการประชุม ดูแลอำนวยความสะดวกทั่วไป ได้แก่ การลงทะเบียน อาหาร เครื่องดื่ม

- ผู้นำการประชุม

- ผู้จัดการกิจกรรมเกมส์ สร้างบรรยากาศ เพื่อการละลายพฤติกรรม คลายเครียด และการผ่อนคลายเข้าสู่ ขั้นตอนแต่ละขั้นตอน

สรุปได้ว่า กระบวนการชุมชน เทคนิค AIC ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความรู้ (Appreciation : A) ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C)

๒.๓ แนวคิดการสร้างเครือข่าย

ความสัมพันธ์ของเครือข่ายในทางสังคมวิทยาเป็นแนวคิดและกระบวนการเกี่ยวกับการจัดระบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มคน องค์กรและสมาชิกของเครือข่ายในระดับต่างๆ ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันบนพื้นฐานที่สำคัญคือ การประสานงานกัน การยอมรับในศักดิ์ศรีกันและกัน การมีสถานภาพและบทบาทที่เสมอภาคหรือทัดเทียมกัน การมีอิสระต่อกัน แต่มีความพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมกัน และการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๒๔} อีกทั้งเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการที่เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันโดยไม่ละทิ้งสาเหตุ ผลลัพธ์ และบริบทที่เกี่ยวข้องเป็นการมองสรรพสิ่งอย่างเป็นองค์รวมและเป็นระบบเปิดที่สามารถจะเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ อย่างต่อเนื่องและสุดท้าย คือ ความเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ระหว่างกันหรือการมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบจัดเป็นความสัมพันธ์ในมิติของความเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงมองถึงกระบวนการของสรรพสิ่งว่า มีการประสานสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อกำกับความเป็นไปของการทำหน้าที่ตามระบบนั้นๆ ให้มีความสัมพันธ์และมีความเป็นปกติยิ่งขึ้น ซึ่งความเป็นปกตินี้ไม่ได้หมายถึงความสมดุลที่หยุดนิ่ง แต่เป็นองค์กรที่สามารถจัดการตัวเองได้และมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้น หรือเกิดสถานการณ์ในรูปแบบหนึ่งๆ เราไม่สามารถที่จะใช้กรอบคิดอันเดิม หรือมุมมองอันเดิมในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ทั้งหมด เราจำเป็นต้องใช้สถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนและระบบย่อยที่สลับซับซ้อน หรือใช้บริบทที่เกี่ยวข้องนั้นๆ ในการแก้ไขปัญหา กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ การเข้าไปจัดการและการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวมและมองสรรพสิ่งอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นเหมือนเรื่องของสมการทางคณิตศาสตร์ที่ยากๆ และทับซ้อนกันอยู่อย่างมากมาย โดยที่มีสมการย่อยแต่ละอันไม่เหมือนกัน แต่เมื่อสามารถแก้สมการย่อยนั้น สมการใดสมการหนึ่งได้ก็สามารถนำไปสู่การแก้สมการใหญ่ที่ยากๆ นั้นได้ในเวลาชั่วพริบตา^{๒๕}

๒.๓.๑ ความหมายของเครือข่าย

มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้นิยามหรือความหมาย การสร้างเครือข่ายทางสังคม ดังนี้ **พระมหาวิเชียร วชิรธมโม (กุลมณี) และคณะ** ได้กล่าวถึง เครือข่าย คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล กลุ่ม องค์กร หรือขยายไปถึงระหว่างรัฐชาติ โดยมีการสื่อสารและสารที่นำเข้าสู่กระบวนการสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์(รวมทั้งอาจทำลายความสัมพันธ์ได้ด้วย) การเกิดของเครือข่ายไม่ใช่การเรียกผู้คนมาร่วมประชุมในเวทีที่เป็นทางการ แต่เกิดจากการที่บุคคล หรือกลุ่ม/องค์กรได้มีโอกาสติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพื่อการสนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่บุคคล กลุ่ม และองค์กรกำหนดไว้ ข้อพิจารณาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งไม่จำเป็นต้องเกาะเกี่ยวกันอย่างเหนียว แน่นเสมอไป การมีความสัมพันธ์แบบหลวม ๆ แต่สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์

^{๒๔} วันชัย พลเมืองดี. การพัฒนาและเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของกลุ่มอารยธรรม ๕ เชียง กับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, ๒๕๖๑, หน้า ๒๑

^{๒๕} พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร), ดร.และนายสัญญา สดประเสริฐ. การสร้างเครือข่ายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชนและความเป็นเมืองเชิงพุทธ ในจังหวัดนครปฐม. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี. ๒๕๖๐, หน้า ๙๒-๙๓

ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอก็สามารถช่วยให้การทำงานของเครือข่ายได้ดี จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network Concept) มีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) โดยมีหลักการที่ว่า ในเครือข่ายสังคมจะประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ซึ่งแต่ละคนนั้นมีได้ มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน บุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับ พื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ ในปัจจุบัน^{๒๖}

พระครูโฆสิตวัณนานุกูล, ผศ.ดร.และคณะ ได้ให้ความหมาย การสร้างเครือข่าย หมายถึง การติดต่อด้านข่าวสารการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชน สันติภาพร่อยต่อทางศาสนาต้นแบบและนำไปสู่ การสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ในระดับบุคคล หรือกลุ่ม/องค์กร ในแต่ละพื้นที่ให้มีโอกาสติดต่อสื่อสาร สนับสนุนส่งเสริมการสร้างและพัฒนาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันทั้งในนามสุขและยามที่ประสบกับความทุกข์ยากหรือความเดือดร้อน^{๒๗}

ฐิติวรรณ ลินธุ์นอก ได้ให้ความหมาย การสร้างเครือข่ายทางสังคม (Social Network Construct) หมายถึง กิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นกลุ่มองค์กร หรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิตรระหว่างองค์กรสมาชิก ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย เหตุผลในการสร้างเครือข่ายทางสังคม มีหลายประการ ได้แก่

- ๑) บุคคลต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ต้องการมีหมู่ มีพวก
- ๒) บุคคลต้องการทรัพยากรในการทำงาน
- ๓) บุคคลต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน
- ๔) บุคคลต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา
- ๕) บุคคลต้องการประหยัด และ
- ๖) บุคคลต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงมีปัจจัยเสริมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย^{๒๘}

^{๒๖} พระมหาวิเชียร วชิรธมโม (กุลมณี) และคณะ. การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๖๓, หน้า ๒๙

^{๒๗} พระครูโฆสิตวัณนานุกูล, ผศ.ดร.และคณะ. การสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไร้รอยต่อ. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช. ๒๕๖๓, หน้า ๕

^{๒๘} ฐิติวรรณ ลินธุ์นอก. การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ๒๕๖๓, หน้า ๔๓

พระมหาวชิธร วชิรธมโม (กุลมณี) และคณะ ได้กล่าวถึง การสร้างเครือข่ายทางสังคม หมายถึง บุคคล องค์กร หน่วยงานหรือสถาบันใดที่มีความสัมพันธ์ร่วมกัน กระทำความตกลงเป็น องค์กรเครือข่าย โดยเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์ และพัฒนาไปสู่การลงมือ ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆด้วยเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการ ผลิตรระหว่างองค์กร กรสมาชิกที่มีจุดประสงค์เดียวกัน^{๒๙}

๒.๓.๒ องค์ประกอบของเครือข่าย

พระครูโฆสิตวัณนานุกูล, ผศ.ดร.และคณะ ได้แยกแยะองค์ประกอบของเครือข่ายไว้ หลายประการ มีดังนี้

๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจใน ปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาาร่วมกัน มีความต้องการความ ช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพัน ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น การรับรู้ร่วมกันถือเป็น หัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วม เป็นเครือข่ายจะทำให้การประสานงาน และการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปอย่าง ยากลำบากเพราะต่างคนต่างก็ใช้กรอบการมองโลกคนละกรอบเหมือนใส่แว่นตาค้นคนละสี ย่อมมอง ปัญหาหรือความต้องการที่เกิดขึ้นไปคนละทิศทาง แต่มิได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายไม่ สามารถจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะมุมมองที่แตกต่างกันย่อมมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการ สร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความคิดที่แตกต่างนี้สมาชิกเครือข่ายยอมรับกัน มีฉะนั้นความแตกต่างที่ มีอยู่จะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป็นการมองเห็น ภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและ การมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกันจะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทา ความขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่ายพฤติกรรมการปฏิบัติของสมาชิกก็จะเริ่มแตกต่าง จากสิ่งที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้นแม้ว่าวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้าง ให้เกิดขึ้น แต่ก็จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้และสมาชิกของเครือข่ายก็ควรมีวิสัยทัศน์ย่อยส่วนตัว ที่ สอดคล้องไปด้วยกันกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายแม้อาจไม่ได้ซ้อนทับอย่างแนบสนิทกับวิสัยทัศน์ของ เครือข่าย แต่อย่างน้อยก็ควรสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน

๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual interests/Benefits) เครือข่ายเกิดจากที่สมาชิกแต่ละคนมีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถ

^{๒๙} พระมหาวชิธร วชิรธมโม (กุลมณี) และคณะ. การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่าย การจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย. รายการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๖๓, หน้า ๓๓

บรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความจำกัดนี้ทำให้เกิดการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดใจให้รวมเป็นเครือข่าย ดังนั้น การรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน อาทิ เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างกว้างขวาง (All stakeholder sparticipation)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายจะต้องเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในเครือข่ายซึ่งการมีส่วนร่วมย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำในฐานะหุ้นส่วน (Partner) ของเครือข่ายซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal Relationship) ที่เท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (Vertical Relationship) หมายความว่าหากการรวมตัวเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิกเครือข่าย และสถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน (Equal Status) ในฐานะหุ้นส่วน (Partner) ของเครือข่ายซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal Relationship) ที่เท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (Vertical Relationship) ดังที่เคยมีมา

๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) คือ

การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งจะทำให้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่

๖) การพึ่งอิงร่วมกัน (Interdependence) เนื่องจากความจำกัดของสมาชิกด้านใน

เครือข่ายทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกเครือข่ายจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตนเอง การจะทำให้สมาชิกหรือหุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกหากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล่มลงไปได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงจำเป็นต้องดำรงอยู่ของเครือข่ายซึ่งการพึ่งอิงร่วมกันนี้จะส่งผลทำให้สมาชิกต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการ

ปฏิสัมพันธ์กันแล้วย่อมไม่มีทางที่จะเกิดความร่วมมือกันได้และจะไม่เกิดเครือข่ายความร่วมมืออย่างแท้จริงดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันเช่นมีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนหรือการพบปะพูดคุยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันหรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน เป็นต้นซึ่งผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วยปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (Reciprocal Exchange) มิใช่ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว (Unilateral Exchange) ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะยิ่งความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้นช่วยให้เกิดการ

เชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น (Highly Integrated) นอกจากนี้การปฏิสัมพันธ์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้นอันจะช่วยให้เครือข่ายเข้มแข็งยิ่งขึ้น^{๓๐}

นอกจากนั้น **พระมหาวชิธร วชิรธมโม (กุลมณี) และคณะ** ได้กล่าวถึงองค์ประกอบอันเป็นทางการบริหารที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเครือข่าย มีดังนี้

๑) กระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งต้องมีความสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เทคนิค ประสบการณ์ ตลอดจนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการสรุปความก้าวหน้าในผลการดำเนินงานกิจกรรมของสมาชิกและเครือข่าย

๒) ความต้องการของมวลชนสมาชิกเครือข่ายการได้แลกเปลี่ยนทัศนะ มุมมอง ต่อเป้าหมายของกิจกรรมในความร่วมมือ ตลอดจนกระบวนการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติและประสานความร่วมมือได้อย่างต่อเนื่อง

๓) ความร่วมมือ และโครงสร้างเครือข่ายมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อการประสานความร่วมมือ ลดปัญหาความขัดแย้ง ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม

๔) การส่งเสริมบทบาทและการตัดสินใจในชั้นดำเนินการของมวลสมาชิก เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ

๕) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บทบาทของเครือข่ายและมวลสมาชิกเพื่อระดมความร่วมมือและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานทั้งแก่มวลสมาชิกและประชาชนทั่วไป รวมทั้งการขยายผลต่อเนื่องให้เกิดความยั่งยืนต่อไป^{๓๑}

๒.๓.๓ ประเภทของเครือข่าย

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ่น) และปาริชาติ วัลย์เสถียร ได้กล่าวถึง ประเภทรูปแบบ และลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายก็เพื่อสร้างความเข้าใจ และมองเห็นภาพความเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากพัฒนาการของความเป็นเครือข่ายในสังคมไทย จะเห็นได้ว่า มีกระบวนการเกิดขึ้นของเครือข่ายในภาคส่วนต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และภาคประชาชน รวมทั้งในด้านแนวคิด กิจกรรม ก็ มีกระบวนการแบ่งประเภท และรูปแบบของเครือข่ายออกเป็นนัยต่างๆ ดังนั้น ประเภท และรูปแบบของเครือข่ายจึงมีความแตกต่างกันไปตามนิยาม และกิจกรรมที่แต่ละกลุ่ม หรือผู้ที่ใช้กิจกรรมเครือข่ายกำหนดขึ้น โดยในที่นี้จะกล่าวถึงเกณฑ์บางประการในการจัดประเภท และรูปแบบของเครือข่าย เพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของทุกฝ่าย ดังนี้

๑. เครือข่ายเชิงพื้นที่ หมายถึง การรวมตัวของกลุ่ม องค์กรเครือข่ายที่อาศัยพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นใน

^{๓๐} พระครูโฆสิตวัณณานุกูล, ผศ.ดร.และคณะ. การสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไร้รอยต่อ. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช. ๒๕๖๓, หน้า ๑๒-๑๓

^{๓๑} พระมหาวชิธร วชิรธมโม (กุลมณี) และคณะ. การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๖๓, หน้า ๓๗

พื้นที่เป็นเป้าหมายนำทาง และเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย

๒. เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่ม องค์กร โดยมองข้ามในเชิงมิติพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓. เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่างๆ ดังกล่าวมุ่งเน้นการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือโครงการสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้นๆ^{๓๒}

๒.๓.๔ ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดเครือข่าย

พระมหาประกาศิต สิริเมธ (ฐิติปสิทธิกร), ดร.และนายสัญญา สดประเสริฐ ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดเครือข่าย ไว้ดังนี้

๑. ปัจจัยพื้นฐานในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนที่สำคัญ ได้แก่
 - ก) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ระหว่างบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน หรือการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย จึงเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันขึ้น
 - ข) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน เป็นความสัมพันธ์แบบครอบครัวและแบบเครือญาติที่มีความสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลา จึงมีผลต่อการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของเครือข่ายโดยตรง
 - ค) การพบปะระหว่างบุคคล เช่น ระหว่างเพื่อนบ้าน การร่วมกันทำบุญ และการทำกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กัน ได้มีโอกาสพูดคุยประเด็นสาธารณะต่างๆ ร่วมกันมากขึ้นและก่อให้เกิดการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันขึ้นได้
 - ง) บุคคลในชุมชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่าเทียมกันและมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนข้อมูลนั้นๆ ร่วมกันทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับเดียวกันไม่มีสถานภาพเหนือกว่าจึงเกิดเป็นเครือข่ายได้ง่าย
 - จ) บุคคลในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันเป็นประจำมีความจริงใจในการพบปะกัน
 - ฉ) ความใกล้ชิดสนิทสนมกันระหว่างคนในชุมชน การพบปะกันบ่อยครั้งสม่ำเสมอทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน นำไปสู่วิจิตรคิดและการกระทำที่คล้ายกันอันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการเกิดเครือข่ายของชุมชน
 - ช) การแลกเปลี่ยนและการพึ่งพากันในชุมชนและระหว่างชุมชน วัฒนธรรมในชุมชน

^{๓๒} พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอูน) และปาริชาติ วลัยเสถียร, เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข. ๒๕๔๗. หน้า ๘๔-๙๐.

โดยเฉพาะชุมชนชนบท มีการแลกเปลี่ยนและการพึ่งพากันและเสมอทั้งในชุมชนและกับชุมชนใกล้เคียง ดังนั้นโอกาสในการเรียนรู้และการถ่ายทอดการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นได้ง่าย กลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้แล้วขยายไปยังบุคคลอื่นๆ และพัฒนาไปเป็นเครือข่ายของชุมชนต่อไป

๒. ปัจจัยภายในชุมชนที่สำคัญ ได้แก่

ก) มีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความเดือดร้อนร่วมกันจึงผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันและกลายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน เช่น ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

ข) ความต้องการร่วมกันของคนในชุมชน เช่น ความต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ความต้องการความชำนาญเฉพาะด้าน ความต้องการประสบการณ์บางอย่าง ความต้องการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

ค) ชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนร่วมมือกันเป็นเครือข่ายเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว มีความสามารถในการเชื่อมโยงหรือประสานความร่วมมือของคนในชุมชน มีความสามารถในการรวมกลุ่มคนและพัฒนาไปเป็นเครือข่ายของชุมชน

ง) ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน ชุมชนตำบลเกาะแก้วเป็นชุมชนที่มีปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งได้ส่งสมความรู้ประสบการณ์มายาวนานมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเป็นอย่างดี เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของคนทั่วไปสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนและสร้างเครือข่ายในภูมิปัญญาของตนได้เป็นอย่างดี

จ) การเกิดจิตสำนึกร่วมของคนเป็นชุมชน จิตสำนึกร่วมของคนในชุมชนทำให้คนในตำบลตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเสียสละและอุทิศตนเพื่อการสร้างเครือข่ายชุมชน เป็นชุมชนที่คนมีจิตสำนึกร่วมมากจึงทำให้เกิดเครือข่ายได้ง่ายและรวดเร็ว

ฉ) ชุมชนที่ทรัพยากรมาก ทรัพยากรในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเกิดเครือข่ายของชุมชน เพราะทำให้คนในชุมชนมีความพร้อมในการสร้างเครือข่ายในระดับหนึ่ง เช่น เงินทุน ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ พืช สัตว์ ผลผลิตต่างๆ ของชุมชน เป็นต้น ซึ่งมีความพร้อมในด้านนี้อยู่แล้วพอสมควร

ช) วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นสนับสนุนชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณีสนับสนุนส่งเสริมให้คนทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกันอยู่แล้วจะทำให้เกิดเครือข่ายของชุมชนขึ้น เช่น ประเพณีลงแขก ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น

๓. ปัจจัยจากภายนอกชุมชนที่สำคัญ ได้แก่

ก) การเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นๆ ชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชน คนกับเครือข่ายชุมชน เครือข่ายชุมชนกับเครือข่ายชุมชนอื่น ซึ่งทำให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นได้

ข) การสนับสนุนจากภายนอกชุมชนทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนขึ้น ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภายนอกอย่างต่อเนื่องทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การสนับสนุนในด้านความรู้ วิชาการ และงบประมาณสนับสนุน เป็นต้น

ค) การขยายเครือข่ายขององค์กรจากนอกชุมชน องค์กรนอกชุมชนที่มีเครือข่ายเข้มแข็ง

และมีความสามารถในการขยายเครือข่ายได้ขยายเครือข่ายเข้ามาในชุมชน ทำให้คน กลุ่มองค์กรในชุมชนมองเห็นผลประโยชน์จึงร่วมกันสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนขึ้น หรือร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรนอกชุมชนนั้น

ง) การสื่อสารมวลชน ความเจริญก้าวหน้าของการสื่อสารมวลชนทำให้คนในชุมชนรับรู้ข่าวสารต่างๆ ได้สะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ง่ายและเกิดเครือข่ายของชุมชนได้ง่ายขึ้น

จ) การสนับสนุนของรัฐบาล ถ้าหากรัฐบาลมีนโยบายการสร้างเครือข่ายของชุมชนและให้การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากรและกลไกต่างๆ อย่างแท้จริงแล้วเครือข่ายของชุมชนก็เกิดขึ้นได้ง่ายเพราะรัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ^{๓๓}

๒.๔ บริบทตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๒.๔.๑ ด้านกายภาพ

๑) ที่ตั้งของของตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ได้มีการจัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๓๙ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงให้สภาตำบลบ้านกอกจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีเขตตามเขตตำบล ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ยกเว้นส่วนที่อยู่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลที่มีอยู่ในตำบลนั้น และประกาศในราชกิจจานุเบกษา หน้า ๓๔ เล่ม ๑๑๓ ตอนที่ ๙ ง เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๙ ลำดับที่ ๒๙๑

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก โดยมีพื้นที่บางส่วนเป็นของเทศบาลตำบลจตุรัส ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ (หมู่ที่ ๑ บางส่วน , หมู่ที่ ๒ บางส่วน, หมู่ที่ ๑๒ บางส่วน) และพื้นที่บางส่วนเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ (หมู่ที่ ๑ บางส่วน , หมู่ที่ ๒ บางส่วน, หมู่ที่ ๑๒ บางส่วน)

อาณาเขตพื้นที่ตำบลบ้านกอก ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๑ ให้มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อบ้านหนองบัวบาน อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากลำห้วยเสี้ยว บริเวณพิกัด RT ๐๑๕๒๘๖ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางเกวียน เชื่อมกับสันพนักแก้ง บริเวณพิกัด RT ๐๒๒๒๙๗ ไปตามแนวสันพนักผ่านโสกเสาเรือน จุดลำห้วยนาง (ห้วยมะค่า) บริเวณพิกัด RT ๐๒๔๓๑๔ ไปทางทิศตะวันออกถึงเนินละหานข้าว ไปตามสันเนิน สิ้นสุดแนวเขตที่ลำคันทู บริเวณ พิกัด RT ๐๑๔๓๑๘ รวมระยะทางด้านทิศเหนือประมาณ ๑๓ กิโลเมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อบ้านหนองบัวใหญ่ อำเภอจตุรัส และตำบลรังงาม กิ่งอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากลำคันทู บริเวณพิกัด RT ๐๑๔๓๑๘ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ตามกึ่งกลาง ลำ

^{๓๓} พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร), ดร.และนายสัญญา สดประเสริฐ. การสร้างเครือข่ายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชนและความเป็นเมืองเชิงพุทธ ในจังหวัดนครปฐม. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี. ๒๕๖๐, หน้า ๗๙-๘๑

คันฉู ผ่านด้านทิศใต้ของเนินสะพานข้ามผ่านโนนว่านไฟ ถึงสะพานติดกับวัดบ้านมะเกลือ บริเวณพิกัด RT ๐๖๓๒๗๖ ไปตามถนนสายจัตุรัส – หนองบัวระเหว ถึงสะพานข้ามลำคันฉู บริเวณพิกัด RT ๐๖๕๒๖๗ ไปทางทิศตะวันออกตามแนวลำคันฉู ผ่านกึ่งกลางสะพานธรรมญู บถนนสายจัตุรัส – หนองบัวระเหว บริเวณพิกัด RT ๐๖๖๒๕๖ ตัดผ่านทุ่งนาระหว่างบ้านหนองบัวใหญ่กับบ้านกอก และตัดผ่านถนนสายชัยภูมิ – สีคิ้ว (ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒๐๑) ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ ๘๒ – ๘๔ บริเวณ พิกัด RT ๐๖๕๒๓๒ เชื่อมกับถนนสาธารณะข้างโรงพยาบาลจัตุรัส ไปตามลำห้วย ถึงโคกหนองแจ่ง บริเวณ พิกัด RT ๐๑๒๑๓๓ ไปตามแนวสันโคกตัดผ่านทุ่งนา ผ่านริมสระสี่เหลี่ยมน้อยด้านทิศตะวันออก เชื่อมกับถนนเข้าบ้านสระสี่เหลี่ยม สิ้นสุดแนวเขตที่เส้นแบ่งเขตจังหวัดชัยภูมิกับจังหวัดนครราชสีมา บริเวณ พิกัด RT ๑๕๑๑๐๗ รวมระยะทางด้านทิศตะวันออก ประมาณ ๓๒ กิโลเมตร

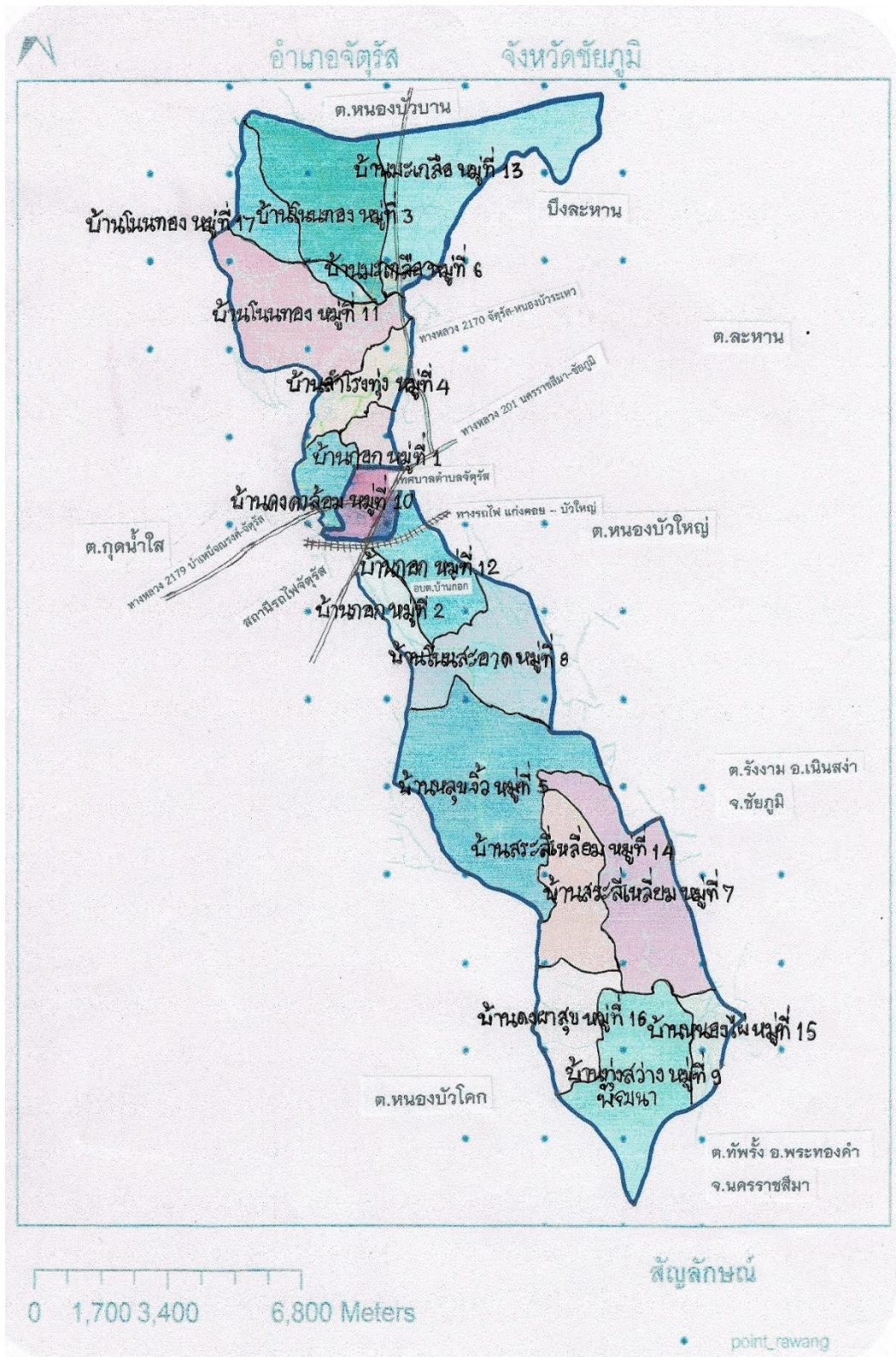
ทิศใต้ ติดต่อบ้านท้าวพริ้ง กิ่งอำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากถนนเข้าบ้านสระสี่เหลี่ยม บริเวณ พิกัด RT ๑๕๑๑๐๗ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตามแนวเส้นแบ่งเขตจังหวัดชัยภูมิกับจังหวัดนครราชสีมา ถึงทางสาธารณะเข้าบ้านทุ่งสว่าง – บ้านตั้งเตี้ย บริเวณ พิกัด RT ๑๒๓๐๖๔ ไปทางทิศเหนือตามกึ่งกลางทางเกวียน สิ้นสุดแนวเขตที่เนินบ้านทุ่งสว่าง (คุ่มหนองแดง) บริเวณ พิกัด RT ๐๙๘๑๐๑ รวมระยะทางด้านทิศใต้ ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อบ้านหนองบัวโคก ตำบลลูกุดน้ำใส และตำบลหนองบัวบาน อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจาก เนินบ้านทุ่งสว่าง (คุ่มหนองแดง) บริเวณ พิกัด RT ๐๙๘๑๐๑ ไปทางทิศเหนือเชื่อมกับสันโคกหนองโนใจ บริเวณ พิกัด RT ๐๙๗๑๓๓ ไปตามแนวสันโคกเชื่อมกับคลองหลุบบัว ไปตามกึ่งกลางคลองหลุบบัว เชื่อมกับโคกชำบักจ่อย บริเวณ พิกัด RT ๐๖๕๒๗๖ ไปตามแนวสันโคกเชื่อมกับถนนเข้าอ่างเก็บน้ำห้วยทองกลาง บริเวณหลักกิโลเมตรที่ ๓ ใช้กึ่งกลางถนนเป็นแนวแบ่งเขต บริเวณ พิกัด RT ๐๕๕๒๑๖ ไปทางทิศตะวันตกตามทางรถไฟ ถึงลำคันฉู บริเวณ พิกัด RT ๐๔๓๒๑๖ ไปทางทิศเหนือตัดผ่านสะพานบนถนน สายจัตุรัส – บ้านเนินจณรงค์ ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ ๑ - ๒ บริเวณ พิกัด RT ๐๓๘๒๒๗ ไปตามกึ่งกลางลำคันฉู เชื่อมกับลำห้วยเสียว บริเวณพิกัด RT ๐๔๔๒๕๓ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ สิ้นสุดแนวเขตที่ลำห้วยเสียว บริเวณพิกัด RT ๐๑๕๒๘๖ รวมระยะทางด้านทิศตะวันตก ประมาณ ๒๓ กิโลเมตร

ตำบลบ้านกอก มีพื้นที่ประมาณ ๙๘ ตารางกิโลเมตร โดยแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

๑. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีพื้นที่ในเขตตำบลบ้านกอก ประมาณ ๕๘,๘๑๐ ไร่ หรือ ๙๔,๔๒๓ ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	ตำบลหนองบัวบาน อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
ทิศใต้	ติดกับ	ตำบลหนองบัวโคก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ และตำบลท้าวพริ้ง อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลละหาน ตำบลหนองบัวใหญ่ อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ และตำบลรังงาม อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลหนองบัวบาน ตำบลลูกุดน้ำใส และตำบลหนองบัวโคก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

แผนประกอบที่ ๒.๑ แผนที่ตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ

๒) ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก เป็นพื้นที่สูงโดยทางด้านทิศเหนือสูงกว่าระดับน้ำทะเล ๒๓๐ เมตร ด้านทิศใต้สูงกว่าระดับน้ำทะเล ๒๖๐ เมตร พื้นที่ทั้งสองด้านมีลักษณะลาดเอียงลงมาตอนกลางของตำบลบ้านกอก สภาพดินเป็นดินเหนียวปนทรายและมีพื้นที่เป็นดินเค็มบางส่วน โดยหน้าดินถูกชะล้าง ทำการเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควรและในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีสภาพภูมิอากาศที่แห้งแล้ง มีปริมาณน้ำฝนน้อยในแต่ละปี

๓) ลักษณะภูมิอากาศ

๑. ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดชัยภูมิ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล ๒ ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทย ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคม ถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาวของประเทศไทย ทำให้จังหวัดชัยภูมิ มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป

๒. ลักษณะภูมิอากาศของตำบลบ้านกอก มีลักษณะอากาศร้อนชื้น อยู่ในภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มีฤดู ๓ ฤดู โดยระยะเวลาในแต่ละฤดูอาจคลาดเคลื่อนไปตามสภาพดินฟ้าอากาศของแต่ละปี มีอากาศหนาวจัดในฤดูหนาว ร้อนจัดในฤดูร้อน และช่วงฝนสลับกับช่วงแห้งแล้งแตกต่างกันอย่างชัดเจน ตามช่วงเวลาตามฤดูกาล ดังนี้

ฤดูหนาว	ประมาณเดือน ตุลาคม – กุมภาพันธ์
ฤดูร้อน	ประมาณเดือน กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม
ฤดูฝน	ประมาณเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม

๓. อุณหภูมิ เนื่องจากจังหวัดชัยภูมิพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขา อากาศค่อนข้างร้อนอบอ้าวในช่วงฤดูร้อน และจะมีอากาศค่อนข้างหนาวเย็นในช่วงฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี ๒๗.๐ องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๒๒.๕ องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๒.๖ องศาเซลเซียส เดือนเมษายน เป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี ซึ่งเคยวัดอุณหภูมิสูงสุดได้ ๔๒.๖ องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๒๖ และวันที่ ๑๑ และ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๙ ส่วนในช่วงฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวที่สุดในเดือนมกราคม วัดอุณหภูมิต่ำที่สุดได้ ๖.๓ องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๐๓

๔. ปริมาณน้ำฝนสะสม เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์และเทือกเขาตงพญาเย็นอยู่ทางทิศตะวันตก เทือกเขาสันกำแพงและเทือกเขาพนมดงรักอยู่ทางทิศใต้เป็นแนวขวางกั้นไม่ไห้มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าปกคลุมได้สะดวก ทำให้บริเวณจังหวัดชัยภูมิ มีฝนน้อย เนื่องจากฝนจะไปตกทางด้านตะวันตกและด้านใต้ของภูเขาเป็นส่วนใหญ่ โดยพื้นที่ทางด้านตะวันตกแนวติดต่อกับจังหวัดลพบุรีและจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นบริเวณที่มีฝนตกชุกมาก โดยเฉพาะบริเวณอำเภอภักดีชุมพลมีปริมาณฝนเฉลี่ยทั้งปีมากกว่า ๑,๕๐๐ มิลลิเมตร ส่วนบริเวณอื่น ๆ มีฝนน้อย โดยเฉพาะบริเวณอำเภอเกษตรสมบูรณ์มีปริมาณฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีต่ำกว่า ๘๐๐ มิลลิเมตร สำหรับปริมาณฝนเฉลี่ย ตลอดทั้งปีของจังหวัดชัยภูมิ ๑,๑๑๘.๐ มิลลิเมตร และมีจำนวนวันฝนตกเฉลี่ยทั้งปี ๑๐๑

วัน เดือนกันยายน เป็นเดือนที่มีฝนตกชุกมากที่สุดในรอบปี ปริมาณฝนมากที่สุดในปี ๒๔ ชั่วโมง เคยวัดได้ ๑๖๒.๕ มิลลิเมตร เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๑

๕. ทิศทางลมในแต่ละฤดู สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ฤดู คือ

- ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือน กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทยและบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีน ซึ่งมีคุณสมบัติหนาวเย็น จะแผลงมาปกคลุมประเทศไทย ทำให้อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้ง โดยมีอากาศหนาวจัดในบางวัน สำหรับเดือนที่มีอากาศหนาวมากที่สุดจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคม

- ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงว่างของฤดูมรสุม ลมที่ พัดปกคลุมส่วนใหญ่เป็นลมฝ่ายใต้ และหย่อมความกดอากาศต่ำ เนื่องจากความร้อนปกคลุมประเทศไทยตอนบน ทำให้ มีอากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไป โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวที่สุดของปี

- ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุม ตะวันตกเฉียงใต้พัดเอาความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย ประกอบกับในช่วงดังกล่าวรองความกดอากาศต่ำที่พาด อยู่บริเวณภาคใต้ของประเทศไทยจะเลื่อนขึ้นมาพาดผ่านบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้อากาศเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป โดยเฉพาะเดือนสิงหาคมเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกหนาแน่นมากที่สุดในรอบปี แต่อย่างไรก็ตามนอกจากปัจจัยดังกล่าวที่ให้มีฝนตกชุกแล้วยังขึ้นอยู่กับอิทธิพล ของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวเข้าใกล้หรือเข้าสู่ประเทศไทยด้วย

ที่มา : ศูนย์ภูมิอากาศ กองพัฒนาอุตุนิยมวิทยา กรมอุตุนิยมวิทยา (มกราคม ๒๕๖๓)

๔) ลักษณะดิน

สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย มีบางพื้นที่เป็นดินเค็ม พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม และใช้เป็นที่อยู่อาศัย

(๒) ด้านการเมือง/การปกครอง

๑) เขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีจำนวน ๑๗ หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ ๑	บ้านกอก	หมู่ที่ ๑๐	บ้านคงคาล้อม
หมู่ที่ ๒	บ้านกอก	หมู่ที่ ๑๑	บ้านโนนทอง
หมู่ที่ ๓	บ้านโนนทอง	หมู่ที่ ๑๒	บ้านกอก
หมู่ที่ ๔	บ้านสำโรงทุ่ง	หมู่ที่ ๑๓	บ้านมะเกลือ
หมู่ที่ ๕	บ้านหลุบบัว	หมู่ที่ ๑๔	บ้านสระสี่เหลี่ยม
หมู่ที่ ๖	บ้านมะเกลือ	หมู่ที่ ๑๕	บ้านหนองไผ่
หมู่ที่ ๗	บ้านสระสี่เหลี่ยม	หมู่ที่ ๑๖	บ้านดงผาสุข
หมู่ที่ ๘	บ้านโนนสะอาด	หมู่ที่ ๑๗	บ้านโนนทอง
หมู่ที่ ๙	บ้านทุ่งสว่างพัฒนา		

พื้นที่บางส่วนของ หมู่ที่ ๑ บ้านกอก หมู่ที่ ๒ บ้านกอก และ หมู่ที่ ๑๒ บ้านกอก ตำบลบ้านกอก เป็นพื้นที่ของเทศบาลตำบลจตุรัส ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

พื้นที่มีทั้งหมด จำนวน ๙๔.๔๒๓ ตารางกิโลเมตร

ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๒๙๘ กิโลเมตร

ห่างจากที่ว่าการอำเภอจตุรัส ประมาณ ๕ กิโลเมตร

ห่างจากศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ประมาณ ๔๓.๔๐ กิโลเมตร

๒) การเลือกตั้ง

แบ่งเขตเลือกตั้ง ออกเป็น ๑๗ เขต (๑๗ หมู่บ้าน)

(๓) ประชากร

๑) ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร มีประชากรทั้งสิ้น ๖,๗๖๑ คน

แยก เป็น ชาย จำนวน

๓,๓๒๖ คน

เป็น หญิง จำนวน

๓,๔๓๕ คน

ประชากรมีความหนาแน่นเฉลี่ย ๗๑.๖๐ คน ต่อตารางกิโลเมตร

๒) สาธารณสุข

การสาธารณสุข

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จำนวน ๒ แห่ง ดังนี้

๑. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนทอง ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านโนนทอง

๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสระสี่เหลี่ยม ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ บ้านสระสี่เหลี่ยม

- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ ๑๐๐

๓) อาชญากรรม/ยาเสพติด

สถานการณ์ด้านการค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติด

ปัญหาเสพติดของจังหวัดชัยภูมิ ยังคงเป็นปัญหาการค้าและแพร่ระบาดของ ยาเสพติดที่มีการค้าและแพร่ระบาดมากที่สุด คือ ยาบ้า รองลงมาเป็นกัญชาแห้ง สารระเหย ไอซ์ กระช่อม และกัญชาสด ตามลำดับ (อ้างอิงข้อมูลจากรายงานสถิติการจับกุมปริมาณของกลางที่ตรวจยึด จำนวนผู้ค้า/ผู้เสพติตในพื้นที่)

พื้นที่ที่มีปัญหาการค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติดมากที่สุด ๓ ลำดับ คือ อำเภอเมืองชัยภูมิ (๘๔ คดี/๘๙ ราย) อำเภอจตุรัส (๒๖ คดี/๒๖ ราย) และอำเภอแก้งคร้อ (๒๕ คดี/๒๖ ราย) มีการจับกุมคดียาเสพติด ๒๘๒ คดี ผู้ต้องหา ๒๙๖ ราย ลดลงจากเดือน เมษายน ๒๕๖๐ ร้อยละ ๙.๙๐

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในห้วงนี้ส่วนใหญ่ยังเป็นคนในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ แต่ก็มีกลุ่มคนนอกพื้นที่ที่ถูกจับกุม เช่น คนในพื้นที่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดที่อยู่ติดกับจังหวัดชัยภูมิ และคนที่มาจากกรุงเทพมหานคร สำหรับช่วงอายุของผู้ถูกจับกุมส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๒๐-๒๙ ปี

ดังนั้น การดำเนินมาตรการด้านการปราบปราม การตั้งจุดสกัดจุดตรวจการป้องกันและ การเฝ้าระวังในพื้นที่ปรากฏข้อมูลข่าวสาร บุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยง โดยเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติการณ์กลับไปใช้ ยาเสพติดซ้ำ

ที่มีโอกาสที่จะผันตัวไปเป็นนักค้า ยังต้องมีดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นไปที่กลุ่มผู้เคย มีประวัติ เกี่ยวข้องกับยาเสพติด กลุ่มผู้ใช้แรงงานทั้งภาคเกษตรกรรมและโรงงานอุตสาหกรรมทั้งที่อยู่ในพื้นที่ และ กลับมาภูมิลำเนาในช่วงเทศกาลต่างๆ กลุ่มคนว่างงาน และกลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อ ควบคุมไม่ให้สถานการณ์เกิดผลกระทบที่เป็นปัญหารุนแรงต่อสังคม

ที่มา : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดชัยภูมิ ณ วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๐

๔) การสังคมสงเคราะห์

ข้อมูลการสังคมสงเคราะห์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

- ผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	จำนวน ๑,๔๔๑ ราย
- ผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการ	จำนวน ๓๑๐ ราย
- ผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์	จำนวน ๓ ราย

ที่มา : กองสวัสดิการสังคม อบต.บ้านกอก ข้อมูล ณ วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔

(๓) ระบบบริการพื้นฐาน

๑) การคมนาคมขนส่ง

เส้นทางคมนาคมขนส่งทางบกของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีถนน สำหรับคมนาคมหลายสาย คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๑ เชื่อมเส้นทางจากจังหวัด เข้าสู่ พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๒๑๗๙ ตัดผ่าน ตอนกลาง ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชื่อมระหว่างอำเภอจัตุรัสกับอำเภอบำเหน็จณรงค์และทางหลวงจังหวัด หมายเลข ๒๑๗๐ ตัดผ่านตอนเหนือขององค์การบริหารส่วนตำบล เชื่อมระหว่างอำเภอจัตุรัสกับอำเภอ หนองบัวระเหว

ถนน รพช. สายบ้านกอก – สระสีเหลี่ยม ซึ่งนอกจากนั้นเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก เสริมไม้ไผ่และถนนลูกรัง สำหรับให้สัญจรภายในหมู่บ้านและติดต่อภายในตำบล นอกจากนี้ ยังมี เส้นทางคมนาคมทางรถไฟ คือ มีสถานีรถไฟจัตุรัส สาย กรุงเทพฯ – หนองคาย ตัดผ่านพื้นที่องค์การ บริหาร ส่วนตำบลบ้านกอก

เขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีอาณาเขตติดต่อกับสถานีรถไฟจัตุรัส มีระยะทางจาก สถานีรถไฟถึงเขตติดต่อ บ้านกอก หมู่ที่ ๒ และบ้านกอก หมู่ที่ ๑๒ (ถนนเลียบบทางรถไฟ) ระยะทาง ๐.๕๐ กิโลเมตร

๒) การไฟฟ้า

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีครัวเรือนในเขตชุมชนภายในหมู่บ้าน มีไฟฟ้าใช้ ครอบคลุมครัวเรือน ส่วนเขตรอบนอกหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้

หน่วยงานเจ้าของไฟฟ้า คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาอำเภอจัตุรัส

มีไฟฟ้าส่องสว่างสาธารณะ จำนวน ๑๗ หมู่บ้าน (มีบางสายทาง)

ที่มา : กองช่าง อบต.บ้านกอก

๓) การประปา

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีครัวเรือนในเขตชุมชนภายในหมู่บ้าน มีน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือน ส่วนเขตรอบนอกหมู่บ้านยังไม่มีน้ำประปาใช้

หน่วยงานเจ้าของประปา คือ การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอจตุรัส ประกอบด้วย หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๑๑ หมู่ที่ ๑๒ หมู่ที่ ๑๓ และ หมู่ที่ ๑๗ จำนวน ๙ หมู่บ้าน

หน่วยงานเจ้าของประปา คือ ระบบประปาประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๑๕ และหมู่ที่ ๑๖ จำนวน ๕ หมู่บ้าน

ที่มา : กองช่าง อบต.บ้านกอก

๔) โทรศัพท์

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีการใช้บริการโทรศัพท์ ครอบคลุมทุกพื้นที่ภายใต้การให้บริการ ของ บมจ.โทรคมนาคมแห่งชาติ (TOT)

มีการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีเครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด โดยผู้ให้บริการ ได้แก่ AIS TRUE และ DTAC ในพื้นที่มีเสาสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้แก่ AIS จำนวน ๒ แห่ง และ TRUE จำนวน ๒ แห่ง

(๖) ระบบเศรษฐกิจ

๑) การเกษตร

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีพื้นที่ทำการเกษตร ดังนี้

ทำนา ในเขตชลประทาน จำนวน ๔๔ ครัวเรือน พื้นที่ทางการเกษตร ๒๗๗ ไร่

ทำนา นอกเขตชลประทาน จำนวน ๙๒๘ ครัวเรือน พื้นที่ทางการเกษตร

๑๑,๕๓๐ ไร่

ปลูกอ้อย จำนวน ๒๒๙ ครัวเรือน พื้นที่ทางการเกษตร ๓,๐๐๐ ไร่

ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๙๗๑ ครัวเรือน พื้นที่ทางการเกษตร ๑๙,๙๒๕ ไร่

ปลูกข้าวโพด จำนวน ๔๘๕ ครัวเรือน พื้นที่ทางการเกษตร ๖,๔๐๙ ไร่

รวมทั้งสิ้น ๒,๖๕๗ ครัวเรือน รวมพื้นที่ทางการเกษตร ๔๑,๑๔๑ ไร่

ที่มา : กองส่งเสริมการเกษตร อบต.บ้านกอก

๒) การประมง

การประกอบอาชีพประมงของประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านกอก คิดเป็นร้อยละ ๐.๑๔ ซึ่งอาชีพการประมงถือเป็นอาชีพสำคัญอีกอาชีพหนึ่ง ดังนั้นนอกจากการทำประมงจากแหล่งน้ำธรรมชาติแล้ว ก็ยังมีการทำการประมงภายในครัวเรือน เป็นอาชีพเสริมจากการทำเกษตรกรรมพื้นที่ตำบลบ้านกอก โดยมีแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่หลายแห่ง ดังนี้ บึงละหาน ลำห้วยกอก ลำห้วยลำคันฉู ลำห้วยหิน ลำห้วยทองกลาง ลำห้วยหนองนาใจ ลำห้วยผา ลำห้วยสวนม่อน คลองกลางทุ่ง ห้วยหนองป้อง ห้วยคลองตาวัง ลำห้วยวังไฮ

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัส ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับตำบล ปี ๒๕๖๒ (จปฐ.)

๓) การปลูสัตว์

ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ประกอบอาชีพเกษตรด้านปลูสัตว์ คิดเป็นร้อยละ ๐.๑๘ นอกจากอาชีพเกษตรกรรมในการทำนา ทำไร่ จะเป็นอาชีพหลักของประชาชน ในพื้นที่ อีกอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน เพราะสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยในการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ ไก่ สุกร ปลา แพะ ฯลฯ

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจตุรัส ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับตำบล ปี ๒๕๖๒ (จปฐ.)

๔) การบริการ

การให้บริการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีลักษณะสถานบริการ ดังนี้

- ที่พักรีสอร์ท จำนวน ๑ แห่ง
- สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง จำนวน ๑ แห่ง
- ร้านเสริมสวย จำนวน ๔ แห่ง

ที่มา : กองคลัง อบต.บ้านกอก

๕) การท่องเที่ยว

ตามนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ ในการพัฒนาบึงละหาน เป็น สถานที่ท่องเที่ยว โดยทุกหน่วยงานต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนแม่บท ขณะเดียวกันพี่น้องประชาชนที่อยู่ โดยรอบจะต้องได้ประโยชน์จากการทำอาชีพประมง การขายของที่ระลึก สินค้าและบริการ ให้นักท่องเที่ยว เช่น เรือประมงที่มีอยู่แล้วก็นำมาเป็นเรือนำเที่ยว และเรื่องความปลอดภัย เนื่องจากจุดนี้เป็นพื้นที่ทางน้ำ และจะต้องมีการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและพี่น้องประชาชน

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก จึงได้มีแผนพัฒนาบึงละหาน ของตำบล บ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ตามวิสัยทัศน์ “ทะเลน้ำจืดบึงละหาน แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติเชิง อนุรักษ์อย่างยั่งยืน” มีการจัดทำแผนพัฒนาบึงละหานขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาบึงละหาน ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งพื้นที่บึงละหานส่วนหนึ่งอยู่ในเขตความ รับผิดชอบ ของตำบลบ้านกอก

ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ละติจูด $๑๕^{\circ} ๓๘' ๙.๖๙''$ N และ ลองจิจูด $๑๐๑^{\circ} ๕๒' ๒๔.๘๒''$ E

ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยเฉลี่ย ๑๙๐ เมตร

ทิศเหนือ ติดกับ ลำน้ำชี ในพื้นที่ตำบลหนองบัวบาน ตำบลละหาน

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลหนองบัวใหญ่ ตำบลบ้านกอก มีสภาพเป็นทุ่ง

นา

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลละหาน มีสภาพเป็นทุ่งนา และไร่มัน

ลำปะหลัง

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลหนองบัวบาน มีสภาพเป็นทุ่งนา และไร่มัน

ลำปะหลัง

พื้นที่ บึงละหาน อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีพื้นที่ ประมาณ ๕.๒๐ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓,๒๕๐ ไร่

ที่ตั้ง ทุ่งบัวแดงบึงละหาน บ้านมะเกลือ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ไปทางทิศใต้ประมาณ ๔๕ กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข

๒๐๑ (ชัยภูมิ-สีคิ้ว) ระยะทางประมาณ ๓๖ กิโลเมตร เลี้ยวขวาเข้าสู่ถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒๑๗๐ (อำเภอจัตุรัส-อำเภอหนองบัวระเหว) ระยะทางประมาณ ๔ กิโลเมตร เลี้ยวขวาทางแยกวัดมะเกลือ หมู่ที่ ๑๓ ระยะทางประมาณ ๔ กิโลเมตร เลี้ยวขวาข้ามคลองลำคันทอง ระยะทางประมาณ ๔๗ เมตร และห่างจากที่ทำการอำเภอจัตุรัส ระยะทางประมาณ ๖ กิโลเมตร

๖) อุตสาหกรรม

ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกอก มีการทำธุรกิจทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่เช่น ปั่นน้ำมัน ฟาร์มเลี้ยงสุกร ปั่นน้ำมัน (ป้อนหลอด) ฟาร์มไก่เนื้อ ฟาร์มไก่ไข่ โรงสีข้าว ลานมันสำปะหลัง โรงสับไม้ โรงผสมยางมะตอย ห้องเย็น โรงพริกป่นและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

๗) การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

๘) แรงงาน

- แรงงานส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพรับจ้างทั่วไป เนื่องจากบริบทของพื้นที่ยังเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท

- แรงงานต่างด้าว ทำงานในฟาร์มไก่ไข่ ฟาร์มไก่เนื้อ และฟาร์มสุกร ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก

(๗) ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

๑) การนับถือศาสนา

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด จำนวน ๗ แห่ง ประกอบด้วย

๑. วัดเจริญศรีสุข หมู่ที่ ๓ บ้านโนนทอง (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์ ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐

๒. วัดป่าแจ้ง หมู่ที่ ๑๓ บ้านมะเกลือ (ธรรมยุต) ประเภทวัดราษฎร์ ตั้งวัดเมื่อ ๓๑ พฤษภาคม

๒๕๕๓

๓. วัดบ้านหลุบบัว หมู่ที่ ๕ บ้านหลุบบัว (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์ ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔

๔. วัดโนนสะอาด หมู่ที่ ๘ บ้านโนนสะอาด (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์ ตั้งวัดเมื่อ ๒๔ กรกฎาคม

๒๕๕๒

๕. วัดสระสี่เหลี่ยม หมู่ที่ ๗ บ้านสระสี่เหลี่ยม (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์ ตั้งวัดเมื่อ ๒๔ กรกฎาคม

๒๕๕๒

๖. วัดมะเกลือ หมู่ที่ ๖ บ้านมะเกลือ (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์ ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๕

๗. วัดโพนหัวช้างรัตนาราม หมู่ที่ ๑๓ บ้านมะเกลือ (มหานิกาย) ประเภทวัดราษฎร์ ตั้งวัดเมื่อ ๑๓ มิถุนายน

๒๕๖๐

- สำนักสงฆ์ จำนวน ๓ แห่ง ประกอบด้วย

๑. สำนักสงฆ์ธรรมชาติ หมู่ที่ ๔ บ้านสำโรงทุ่ง

๒. สำนักสงฆ์หนองไผ่ หมู่ที่ ๑๕ บ้านหนองไผ่

๓. สำนักสงฆ์ดงผาสุข หมู่ที่ ๑๖ บ้านดงผาสุข

- มัสยิด จำนวน ๑ แห่ง คือ มัสยิดดารุสซารีฟ หมู่ที่ ๒ บ้านกอก

ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๗๕

๒) ประเพณีและงานประจำปี

- ประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่
- ประเพณีสงกรานต์
- ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา
 - ประเพณีทำบุญวันออกพรรษา
- ประเพณีทอดกฐินสามัคคี
- ประเพณีลอยกระทง
- ประเพณีบุญบั้งไฟ
- ปฏิบัติธรรมงานปรีวาสกรรม
- ทำบุญข้าวกี้
- ทำบุญข้าวขมหมก
- ทำบุญตาปูบ้าน
- ทำบุญข้าวประดับดิน
- ทำบุญสลากข้าวพัด
- ทำบุญคุ้ม บุญกลางบ้าน

๓) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ จักรสาน ทอผ้า (ผ้าขาวม้า ผ้าไหม ผ้าฝ้าย)
- ภาษาท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ ภาษาอีสาน

๔) OTOP สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

สินค้าที่ระลึกขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีดังนี้

ประเภทอาหาร : พริกป่น น้ำพริก ปลาแร่ ปลาต้ม ขนมนางเล็ด ข้าวเกรียบสมุนไพร ขนมไทย พริกแห้ง หัวหอมแห้ง กระเทียมแห้ง ผักปลอดสารพิษ ผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตการเกษตร ชาเกษตร ดอกบัว ขนมสายบัวแดง

ประเภทของใช้/ประดับ/ตกแต่ง : ดอกไม้ประดิษฐ์ (ทานตะวัน) น້ายาเอนกประสงค์ แชมพู สบู่เหลว เสื้ออก ดอกไม้จันทน์ ผ้าขาวม้าทอมือ หมอนถัก ผลิตภัณฑ์จักสานของชำร่วยจากไม้ไผ่ เช่น เข่ง ตะกร้า ไช กระบุง

(๘) ทรัพยากรธรรมชาติ

๑) น้ำ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีแหล่งน้ำที่สำคัญหลายประเภท ได้แก่

แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำห้วยกอก ลำห้วยลำคันฉู ลำห้วยหิน ลำห้วยทองกลาง ลำห้วยหนองนาใจ ลำห้วยผา ลำห้วยสวนม่อน ลำห้วยวังไฮ ห้วยหนองป้อง ห้วยคลองตาวัง ห้วยสวนม่อน ห้วยเสียว หนองวังระเริง คลองกลางทุ่ง คลองหลุบจิว และบึงละหาน

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง คือ อ่างเก็บน้ำห้วยทองกลาง (อ่างเก็บน้ำชลประทาน) หมู่ที่ ๘
- อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก คือ อ่างเก็บน้ำห้วยหิน หมู่ที่ ๗
- ฝายน้ำล้น ตามแบบ มข.๒๗ จำนวน ๒ แห่ง คือ หมู่ที่ ๒ และ หมู่ที่ ๑๒
- สระหนองมดแล้ง บ้านทุ่งสว่างพัฒนา หมู่ที่ ๙
- สระหนองไผ่ บ้านหลุบจิว หมู่ที่ ๕

แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค

บ่อบาดาลสาธารณะ จำนวน ๗ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๘ หมู่ที่ ๙ หมู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๑๕ และหมู่ที่ ๑๖

บ่อน้ำตื้นสาธารณะ จำนวน ๒ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๔ และหมู่ที่ ๙

ประปาหมู่บ้าน (ประปาบาดาล/ผิวดิน) จำนวน ๗ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๘ หมู่ที่ ๙ หมู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๑๕ และ หมู่ที่ ๑๖

ระบบประปา (การประปาส่วนภูมิภาค) จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๑๐ หมู่ที่ ๑๑ หมู่ที่ ๑๒ หมู่ที่ ๑๓ และ หมู่ที่ ๑๗

แหล่งน้ำธรรมชาติ จำนวน ๘ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๙ และ หมู่ที่ ๑๔

๒) ป่าไม้

ป่าสงวนแห่งชาติในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๖๐ (พ.ศ.๒๕๑๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗ ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๙ ตอนที่ ๑๓๓ หน้าที่ ๑๘๑ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๑๕ ได้กำหนดป่าตาเนินในพื้นที่ตำบลตาเนิน ตำบลละหาน ตำบลหนองฉิม ตำบลหนองบัวใหญ่ ตำบลกุดน้ำใส ตำบลบ้านกอก ตำบลหนองบัวโคก และตำบลบ้านขาม

ป่าตาเนิน อยู่ในพื้นที่บ้านทุ่งสว่างพัฒนา หมู่ที่ ๙ และบ้านหนองไผ่ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๓) ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

ทรัพยากรแหล่งน้ำ ประกอบด้วย แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ดังนี้

ลำห้วยกอก ลำห้วยลำคันฉู ลำห้วยหิน ลำห้วยทองกลาง ลำห้วยหนองนาใจ ลำห้วยผา ลำห้วยสวนม่อน ลำห้วยวังไฮ ห้วยหนองป้อง ห้วยคลองตาวัง ห้วยสวนม่อน ห้วยเสียว หนองวังระเริง คลองกลางทุ่ง คลองหลุบจิว และบึงละหาน

ขยะมูลฝอย ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอย โดยมีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเอง ในการดำเนินการจัดเก็บขนขยะมูลฝอย จำนวน ๑๖ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๕ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๘ หมู่ที่ ๙ หมู่ที่ ๑๐ หมู่ที่ ๑๑ หมู่ที่ ๑๒ หมู่ที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๔ หมู่ที่ ๑๕ หมู่ที่ ๑๖ และ หมู่ที่ ๑๗

ปริมาณขยะในการจัดเก็บ เฉลี่ย ๒๗.๘๔ ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

ที่มา : กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อบต.บ้านกอก

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช และเพ็ญพร ตั้งปฏิการ^{๓๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ธรรมนูญชุมชน: เครื่องมือของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยได้ทำการศึกษาการพัฒนาธรรมนูญชุมชนใน ๑๓ ชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่การก่อรูปหรือขาขึ้นของธรรมนูญชุมชนถึงการยกร่างธรรมนูญชุมชน เพื่อศึกษาลักษณะของการพัฒนาธรรมนูญชุมชนตามศักยภาพของชุมชน และปัจจัยผลักดันที่ก่อให้เกิดธรรมนูญในชุมชนต่างๆ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบปฏิบัติการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การก่อร่างหรือขาขึ้นของธรรมนูญชุมชนนั้น เกิดจากการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ และแกนนำภาคประชาสังคม และการตระหนักในปัญหาของชุมชนเป็นปัจจัยหลักสำคัญ ส่วนลักษณะของธรรมนูญชุมชนส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากปัญหาและความต้องการในชุมชนเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม และสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สัททยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา^{๓๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการกำหนดธรรมนูญการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยวิธีการสานเสวนา : กรณีศึกษากว๊านพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) รูปแบบของกฎหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ กฎหมายในการจัดการกว๊านพะเยา ข้อบัญญัติท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรการทางสังคมของภาคประชาชน ที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการสมัยใหม่ การจัดการทะเลสาบสงขลา และการจัดการน้ำเฉพาะพื้นที่ของต่างประเทศ ๒) หลักการในการร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา ได้แก่ หลักกฎหมายที่แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน หลักกติกาทางสังคมของชุมชนที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และหลักธรรมาภิบาลที่เน้นคุณธรรม ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยแนวทางการร่างธรรมนูญกว๊านพะเยาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมในการจัดการกว๊านพะเยา ๓) กระบวนการพัฒนาธรรมนูญกว๊านพะเยา ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ ๑ การออกแบบธรรมนูญกว๊านพะเยา โดยวิเคราะห์กฎหมาย กติกาทางสังคม และมาตรการทางสังคมในประเทศไทยและต่างประเทศ ขั้นตอนที่ ๒ การสานเสวนาพิจารณาร่างธรรมนูญกว๊านพะเยาในกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ขั้นตอนที่ ๓ การสานเสวนาหาฉันทามติร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา ให้มีการพัฒนากลไกการจัดการกว๊านพะเยา ในรูปของคณะกรรมการพัฒนากว๊านพะเยาและสภาพัฒนากว๊านพะเยา

^{๓๔} ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช และเพ็ญพร ตั้งปฏิการ “ธรรมนูญชุมชน: เครื่องมือของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก” บทความวิจัย, วารสารราชภัฏ Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences ๒๐ (๑): ๒๐๒๐ : ๑๒๘- ๑๔๐.

^{๓๕} สัททยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา. “แนวทางการกำหนดธรรมนูญการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยวิธีการสานเสวนา : กรณีศึกษากว๊านพะเยา” บทความวิจัย, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๘-๕๖.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว^{๓๖} ได้ทำการวิจัย เรื่อง การฟื้นฟูค่านิยมประชาธิปไตยชุมชน : กรณีศึกษาการใช้กลไกและกระบวนการของสภาองค์กรชุมชนตำบล โดยการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอการก่อรูปและพัฒนาการของค่านิยมประชาธิปไตยในชุมชนตำบลเนินซ้อ จังหวัดระยอง และแนวทางการฟื้นฟูค่านิยมประชาธิปไตยในชุมชนโดยอาศัยกลไกและกระบวนการของสภาองค์กรชุมชน โดยพบว่าก่อนการเข้ามาของกลไกรัฐในการปกครองท้องถิ่นในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ และชาวบ้านในชุมชนมีการใช้หลักของค่านิยมประชาธิปไตยมาเป็นฐานในการดำรงชีวิต คือ การปกครองตนเอง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ชาวบ้านอยู่กันเอง”

สำหรับการปกครองตนเองของชาวบ้านชุมชนเนินซ้อจะเลือกผู้นำอาวุโสบนฐานคุณธรรมที่เรียกว่า “ระบบนายบ้าน” ผู้นำจึงเป็นผู้นำในการทำงานสาธารณะของชุมชนผ่านกระบวนการ “การปรึกษาหารือหรือการจับเข้าคุยกัน” และอาศัยฉันทามติของคนในชุมชนเป็นตัวตัดสินใจในการทำงานอันเป็นหลักการทำงานของอริปไตยของปวงชน ภายหลังจากการเข้ามาของประเทศไทยในรูปของการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๗ กำนันและผู้ใหญ่บ้านของตำบลเนินซ้อในเป็นผู้นำที่มาจาก การเลือกตั้งของชาวบ้านในรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน ผู้ที่ได้รับเลือกทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นผู้นำที่ตั้งอยู่บนฐานคุณธรรม

สุทธิพันธ์ อรัญญาส และคณะ^{๓๗} ได้ทำการวิจัย เรื่อง ธรรมนูญตำบลเชิงพุทธ : กระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืนของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยผลการวิจัย พบว่า

๑. ปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืนของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้ ๑) ด้านกายภาพ ๒) ด้านการปกครองและประชากร ๓) ด้านเศรษฐกิจ ๔) ด้านศาสนา

๒. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ๑) การบูรณาการกับศีล ๕, พรหมวิหาร ๔ เพื่อป้องกันและแก้ไขความรุนแรง ๒) การบูรณาการกับหลักภาวนา ๔ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ๓) การบูรณาการกับพระวินัยเพื่อรักษาสีงแวดล้อม ๔) การบูรณาการหลักสันโดษและสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

๓. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนธรรมนูญตำบลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) การกำหนดทิศทาง ๒) สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วม ๓) กำหนดเป้าประสงค์ และ ๔) มีข้อตกลงร่วมกัน

พระครูโพธิศีลคุณ และคณะ^{๓๘} ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย

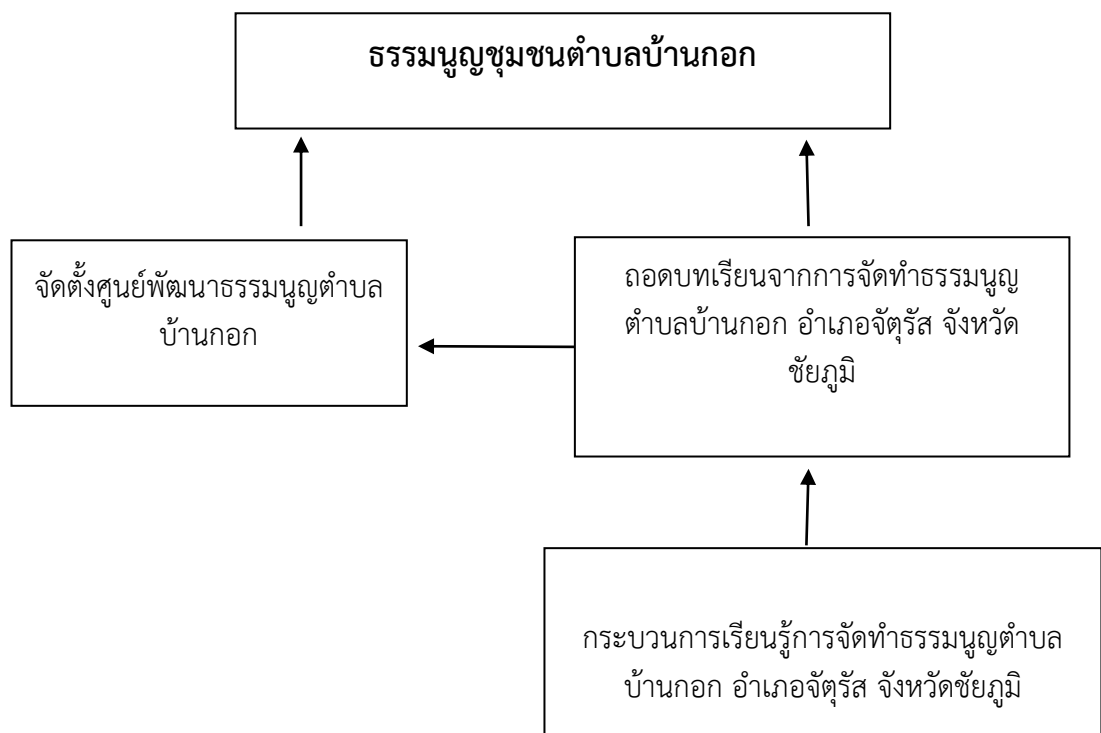
^{๓๖} โอฬาร ถิ่นบางเตียว “การฟื้นฟูค่านิยมประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษาการใช้กลไกและกระบวนการของสภาองค์กรชุมชนตำบล” บทความวิจัย วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ๓๓ (๒) พ.ศ. - ส.ค. ๒๕๕๙ หน้า ๑๒๐-๑๔๑.

^{๓๗} สุทธิพันธ์ อรัญญาส และคณะ ธรรมนูญตำบลเชิงพุทธ : กระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืนของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด บทความวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกรกฎาคม – กันยายน ๒๕๖๓ หน้า ๓๖๙-๓๘๒.

พบว่า ๑) แนวการพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีกระบวนการขับเคลื่อนธรรมนุญ ในประเด็นการส่งเสริมประชากร ทำงานร่วมกันของทุนทางสังคม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการวิวัฒนาการ ๒) บูรณาการหลักพุทธธรรมในพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีบูรณาการตามหลักภavana ๔ ของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ๔ ด้าน คือ ด้านกายภavana ศิล จิต และปัญญาภavana ๓) วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมนุญตำบลเชิงพุทธของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมนุญตำบลเชิงพุทธหลักภavana ๔ มีภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับกายภavana ($x = ๔.๖๖$) พบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับจิตภavana ($x = ๔.๘๔$) พบว่าอยู่ในระดับมาก ระดับจิตภavana ($x = ๓.๖๘$) พบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับปัญญาภavana ($x = ๓.๗๘$) พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง ธรรมนุญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนุญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังแสดงต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๓๘} พระครูโพธิศีลคุณ และคณะ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนุญตำบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด” บทความวิจัย วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๖๔) หน้า ๔๐-๕๓.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ๒) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ และ ๓) เพื่อจัดตั้งศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในพื้นที่อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยทำการศึกษาและจัดทำธรรมนูญตำบลขึ้น และนำมาพัฒนาเป็นศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ต่อไป

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๖,๗๖๑ คน จาก ๖,๗๖๑ ครัวเรือน^{๓๙}

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ซึ่งได้จากการคำนวณจากสูตร Taro Yamane ดังนี้

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชาชน ซึ่งมี ๖,๗๖๑ คน ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (๐.๐๕)

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่า

$$n = \frac{6,761}{1+6,761 (0.05)^2}$$

$$n = \frac{6,761}{1+16.90}$$

$$n = \frac{6,761}{17.90}$$

$$n = 377.71$$

$$n = 378 \text{ คน}$$

$$\text{ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง} = 400 \text{ คน}$$

จากนั้นทำการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากขนาดของประชากรแต่ละหมู่บ้านในตำบลบ้านกอก ดังนี้

^{๓๙} องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก. แผนพัฒนาท้องถิ่น (๒๕๖๖-๒๕๗๑). ๒๕๖๕, หน้า ๗

ตารางที่ ๑ ตารางจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านในตำบลบ้านกอก

ที่	หมู่บ้าน/หมู่ที่	ครัวเรือน	คำนวณกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	บ้านกอก หมู่ที่ ๑	๑๗	$\frac{๔๐๐ \times ๑๗}{๖,๗๖๑}$	๓
๒	บ้านกอก หมู่ที่ ๒	๑๒๔	$\frac{๔๐๐ \times ๑๒๔}{๖,๗๖๑}$	๘
๓	บ้านโนนทอง หมู่ที่ ๓	๖๐๔	$\frac{๔๐๐ \times ๖๐๔}{๖,๗๖๑}$	๓๖
๔	บ้านสำโรงทุ่ง หมู่ที่ ๔	๒๖๓	$\frac{๔๐๐ \times ๒๖๓}{๖,๗๖๑}$	๑๖
๕	บ้านหลุบบัว หมู่ที่ ๕	๖๘๓	$\frac{๔๐๐ \times ๖๘๓}{๖,๗๖๑}$	๔๑
๖	บ้านมะเกลือ หมู่ที่ ๖	๖๔๖	$\frac{๔๐๐ \times ๖๔๖}{๖,๗๖๑}$	๓๙
๗	บ้านสระสี่เหลี่ยม หมู่ที่ ๗	๕๔๒	$\frac{๔๐๐ \times ๕๔๒}{๖,๗๖๑}$	๓๓
๘	บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ ๘	๒๘๑	$\frac{๔๐๐ \times ๒๘๑}{๖,๗๖๑}$	๑๔
๙	บ้านทุ่งสว่างพัฒนา หมู่ที่ ๙	๓๕๑	$\frac{๔๐๐ \times ๓๕๑}{๖,๗๖๑}$	๑๖
๑๐	บ้านคางคาล้อม หมู่ที่ ๑๐	๒๔๓	$\frac{๔๐๐ \times ๒๔๓}{๖,๗๖๑}$	๑๔
๑๑	บ้านโนนทอง หมู่ที่ ๑๑	๗๖๓	$\frac{๔๐๐ \times ๗๖๓}{๖,๗๖๑}$	๔๕
๑๒	บ้านกอก หมู่ที่ ๑๒	๙๙	$\frac{๔๐๐ \times ๙๙}{๖,๗๖๑}$	๖
๑๓	บ้านมะเกลือ หมู่ที่ ๑๓	๗๘๕	$\frac{๔๐๐ \times ๗๘๕}{๖,๗๖๑}$	๔๗

ตารางที่ ๑ ตารางจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านในตำบลบ้านกอก(ต่อ)

ที่	อำเภอ	ครัวเรือน	คำนวณกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑๔	บ้านสระสี่เหลี่ยม หมู่ที่ ๑๔	๔๗๕	$\frac{๔๐๐ \times ๔๗๕}{๖,๗๖๑}$	๒๘
๑๕	บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ ๑๕	๒๔๖	$\frac{๔๐๐ \times ๒๔๖}{๖,๗๖๑}$	๑๕
๑๖	บ้านดงผาสุข หมู่ที่ ๑๖	๒๐๖	$\frac{๔๐๐ \times ๒๐๖}{๖,๗๖๑}$	๑๓
๑๗	บ้านกอก หมู่ที่ ๑๗	๔๓๓	$\frac{๔๐๐ \times ๔๓๓}{๖,๗๖๑}$	๒๖
รวม		๖,๗๖๑		๔๐๐

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๓๐ คน โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ

(๑) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น /ข้าราชการประจำของ อปท. รวม ๗ คน

(๒) กลุ่มสมาชิกสภาท้องถิ่น รวม ๑๑ คน

(๓) กลุ่มผู้นำท้องที่/ปราชญ์ชาวบ้าน รวม ๑๒ คน

วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยครั้งนี้ โดยการใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ดังนี้

ตารางที่ ๒ รายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ชื่อ-สกุล/ตำแหน่ง
กลุ่มข้าราชการเมือง / ข้าราชการประจำของ อปท.	๑. นายสมพงษ์ ฝิรรักษา /นายก อบต.
	๒. นายสมใจ สังข์ทอง/รองนายก อบต.
	๓. นายชอง ลีดี/ รองนายก อบต.
	๔. นายสุทธิศักดิ์ สังข์ทอง/ปลัด อบต.
	๕. นางสาวฐิติยาพร ไชยวิมลศิริ/รองปลัด อบต.
	๖. นายยุทธนา พิพิธกุล/ผอ.กองสวัสดิการสังคม
	๗. นางสาวรัตนา นาสูงเนิน/นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

ตารางที่ ๒ รายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ชื่อ - สกุล/ตำแหน่ง
กลุ่มสมาชิกสภาท้องถิ่น	๑. นางสาวจันทร์ สีสแดง/ประธานสภา อบต.
	๒. นางสาวไกล่รุ่ง บุญเรือง/รองประธานสภา อบต.
	๓. นายธีระ เจริญไข/สมาชิกสภา
	๔. นางบังอร สิงห์ลา/สมาชิกสภา
	๕. นางนภาพร น้อยวิเศษ/สมาชิกสภา
	๖. นายจำลอง บรรเทากุล/สมาชิกสภา
	๗. นายโกศลป์ อินทรผล/สมาชิกสภา
	๘. นายสมนึก ศรีกุดเวียน/สมาชิกสภา
	๙. นางสาวธัญญรัตน์ ภิรมย์ชม/สมาชิกสภา
	๑๐. นางบุญเกิด จันทร์น้ำใส/สมาชิกสภา
	๑๑. นางสมหวัง เหิงขุนทด/สมาชิกสภา
กลุ่มผู้นำท้องที่/ปราชญ์ชาวบ้าน	๑. นายชาญชัย เอี่ยมสำอางค์/กำนัน
	๒. นายนคร สิงห์ลา/ผู้ใหญ่บ้าน
	๓. นายรุ่งโรจน์ กลอนค้ำพล/ผู้ใหญ่บ้าน
	๔. นายพิษณุ ซาติเผือก/ผู้ใหญ่บ้าน
	๕. นายเสนาะ เพชรวิสิทธิ์/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
	๖. นางสาวทิพวัลย์ สิงห์ลา/ผู้ใหญ่บ้าน
	๗. นายสมพร ผิวกษา/ผู้ใหญ่บ้าน
	๘. นายเด่นรัก จำแก้ว/ผู้ใหญ่บ้าน
	๙. นายกิตกร ชัยมีทรง/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
	๑๐. นายนุติ สิงห์ลา/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
	๑๑. นายสมบัติ สีสแดง/ผู้ใหญ่บ้าน
	๑๒. นายนพดล จำชาติ/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
รวม ๓๐ คน	

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก. เชิงปริมาณ

๑. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างเครื่องมือตามลำดับดังนี้

๑) ศึกษา नियาม ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การจัดทำ ธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๒) ร่างแบบสอบถามโดยอาศัยข้อมูลจากข้อ ๑) ให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดในการศึกษา เกี่ยวกับ การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๓) สร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

๔) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๓๐ คน/ชุด ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย แล้ว นำแบบสอบถามมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item total Correlation) โดยได้ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง .๒๗-.๘๐ และหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach)

๕) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่ม ตัวอย่าง

๒. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ (Check Lists)

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอ จัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ด้านคุณภาพชีวิต ด้าน เศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้เกณฑ์ แปลผลวัดระดับความคิดเห็นตามหลักการ ของ ลิเคิร์ท (Likert's Five Rating Scale) ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้^{๔๐}

^{๔๐} บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๖๐), หน้า ๑๒๑.

ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ระดับมากที่สุด	ให้คะแนน	๕	คะแนน
ระดับมาก	ให้คะแนน	๔	คะแนน
ระดับปานกลาง	ให้คะแนน	๓	คะแนน
ระดับน้อย	ให้คะแนน	๒	คะแนน
ระดับน้อยที่สุด	ให้คะแนน	๑	คะแนน

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ข. เชิงคุณภาพ

การวิจัย ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบเจาะลึกแบ่งคำถามออกเป็น ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ ๒ คำถามการวิจัยการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัด

ชัยภูมิ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. เชิงปริมาณ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์และขออนุญาตในการเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) ขอความร่วมมือจากประชากรกลุ่มเป้าหมายในเขตตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ตอบแบบสอบถาม และนำแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ ชุด

๓) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูล

๔) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

ข. เชิงคุณภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ เช่น บทความ หนังสือ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์

เอกสารเผยแพร่ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่างๆ และจากหน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

๒) ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์จริงในพื้นที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

(๑) การสังเกต ผู้วิจัยได้จัดทำแผนผังรูปแบบการทำกิจกรรม และบันทึกผลการสังเกต และสถานการณ์ที่พบเห็น ซึ่งต้องแปลบันทึกดังกล่าวและใช้เป็นข้อมูลในการบรรยายสถานที่ที่ทำการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยมุ่งความสนใจไปที่การทำ ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาธรรมเนียมปฏิบัติเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

(๒) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การกำหนดแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์จะมีลักษณะยืดหยุ่น คือ มีแนวคำถามเพียงบางส่วนเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ในกรณีที่การสัมภาษณ์นำไปสู่ประเด็นอื่นที่น่าสนใจ แต่ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้รักษาแนวทางการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์บุคคล ภาคส่วนต่างๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย (ในงานวิจัยจะเรียกกลุ่มคนนี้ว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือ key informants) แนวทางในการสัมภาษณ์ที่ใช้กับกลุ่มเป้าหมาย บุคคลที่ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยรายการคำถามและหัวข้อที่จัดเรียงลำดับไว้แล้ว ซึ่งลำดับในการถามนับได้ว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากมีการตั้งประเด็นในการพูดคุยที่หลากหลาย (ประวัติส่วนตัว ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำธรรมนูญตำบล

(๓) จัดเวทีเสวนาเพื่อถอดบทเรียนการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามลำดับขั้น ดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยเทคนิค ๖'C (Technique Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค คอนเทนท์ อналиซิส (Content Analysis : ๖'C)^๑

๑. Concept กำหนดมโนทัศน์ : กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ที่เน้นความคิดรวบยอด

๒. Content สารระเนื้อหา : สารระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วสรุปประเด็นสำคัญ

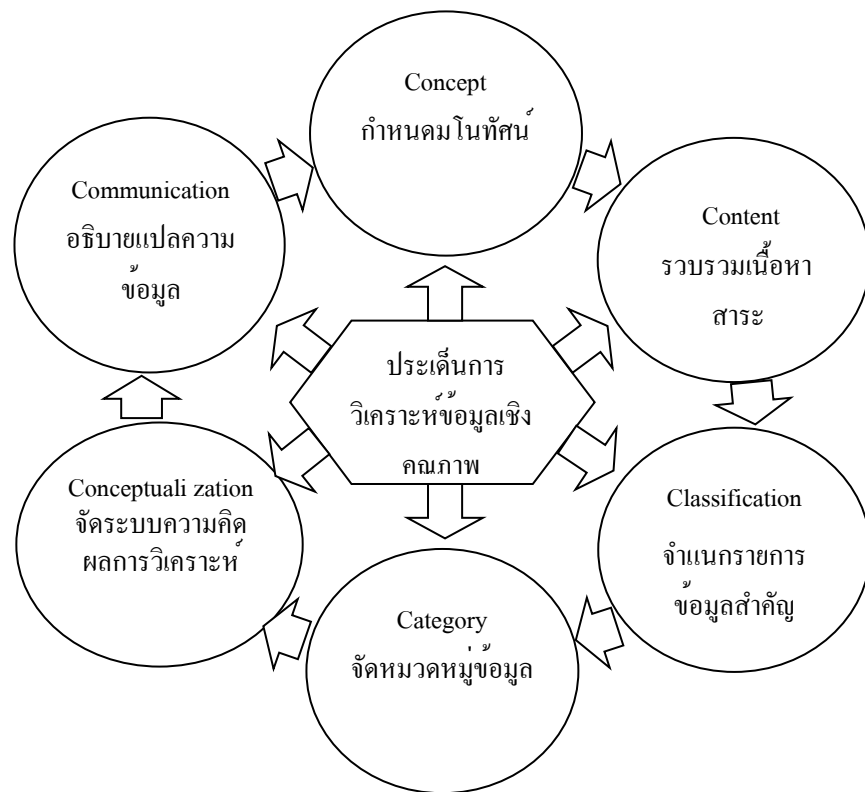
๓. Classification การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มข้อมูล : นำข้อมูล ๒ ข้อ มาเป็นข้อมูลสำคัญในการจำแนกกลุ่มหรือระบุประเด็นสำคัญ

๔. Category สังเคราะห์จัดหมวดหมู่ข้อมูล : นำข้อมูลใน ๓ ข้อมาจัดหมวดหมู่ สรุปเนื้อหาใหม่

^๑ นภัทร์ แก้วนาค, “เอกสารประกอบการบรรยายเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ”, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), (เอกสารอัดสำเนา).

๕. Conceptualization การจัดกรอบความคิด การสรุปเนื้อหา: การจัดทำกรอบความคิดของการสังเคราะห์ข้อมูล

๖. Communication การสื่อความหมาย: สื่อความหมายของกรอบแนวคิดโดยการแปล ตีความข้อมูล อธิบายความหมาย

ภาพประกอบที่ ๓.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๓) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นแรกผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรง กันผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้

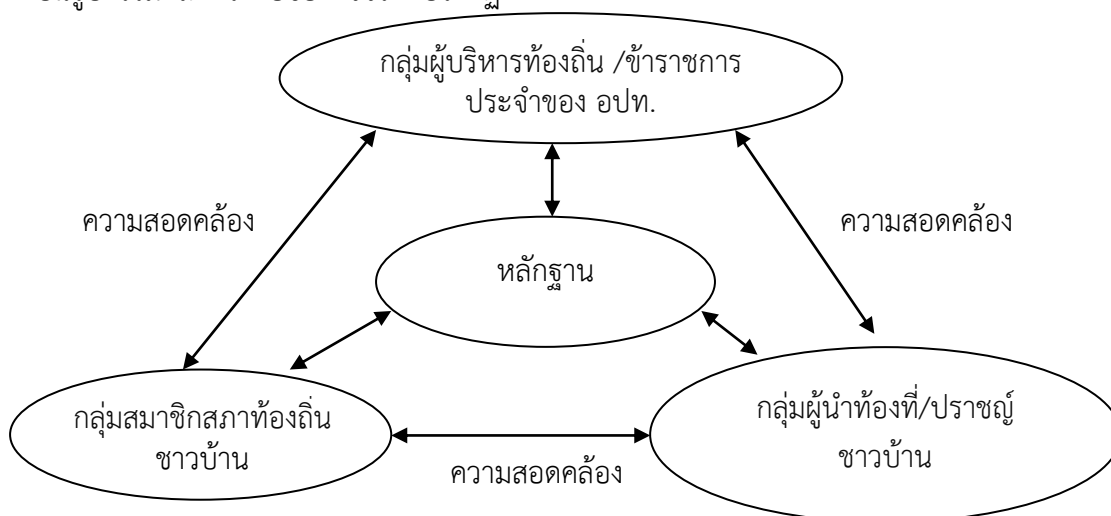
(๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบคือการตรวจสอบแหล่งข้อมูลแหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบได้แก่ ก. แหล่งเวลา ถ้าเวลาต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ ข. แหล่งสถานที่ ถ้าสถานที่ต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ ค. แหล่งบุคคล ถ้าบุคคลให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมอยู่อีกหรือไม่

(๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยลงไปเก็บแต่ละครั้งจะแตกต่างกันอย่างไร ในกรณีที่ไม่น่าเชื่อถือในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสนาม ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนตัวให้มีหลายคนขึ้น

(๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ถ้าใช้แนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใด

(๔) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็คือการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วยนั่นเอง

(๕) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยต่างๆ มาสร้างเป็นบทสรุปพร้อมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

ภาพประกอบที่ ๓.๒ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า^{๔๒}

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ก.เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและ พรรณนา ระดับความความคิดเห็นของประชาชนต่อความต้องการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

๑. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการตอบ แบบสอบถาม แล้วนำมาคัดเลือกรับที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

^{๔๒} N. K. Denzin, *The research act* (2nded.), (New York: Mc Graw-Hill, 1978), p. 390.

๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๒ ข้อมูลระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

๓.๓ เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยที่ใช้แปลผลข้อคำถามที่ได้จากการประเมินผลมีดังนี้^{๔๓}

ระดับมากที่สุด	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๔.๕๑-๕.๐๐
ระดับมาก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๓.๕๑-๔.๕๐
ระดับปานกลาง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๒.๕๑-๓.๕๐
ระดับน้อย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๑.๕๑-๒.๕๐
ระดับน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๑.๐๐-๑.๕๐

๔. ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ จะทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนด ใช้แบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency)

ข. เชิงคุณภาพ

๑. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

๒. หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดระเบียบและเรียบเรียงข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการศึกษารวบรวมมาแล้ว ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ภาคเอกสาร ตำรา งานวิจัย หนังสือ บทความ สื่ออินเทอร์เน็ต และข้อมูลภาคสนาม จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามโครงสร้างเนื้อหา

๓. หลังจากเรียบเรียงข้อมูลแล้วลงมือเขียนงานวิจัย โดยนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อตอบประเด็นปัญหาการวิจัยตามโครงสร้างของเนื้อหา รวมทั้งรายงานความคืบหน้าต่อหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัย

๔. วิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีเสวนาถอดบทเรียนการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก

^{๔๓} บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๖๐), หน้า ๑๒๑.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods Research) ระหว่างวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้ผลการวิจัย และองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
๒. ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเรื่อง การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัสจังหวัดชัยภูมิ ใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒. ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลำดับชั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัย เรื่องการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอจตุรัสจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

- ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
- ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ปรากฏตามตารางที่ ๓ ดังนี้

ตารางที่ ๓ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๒๓๒	๕๘.๐๐
หญิง	๑๖๘	๔๒.๐๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐
อายุ (ปี)		
ไม่เกิน ๓๐	๒๗	๖.๘๐
๓๑ - ๔๐	๑๘๔	๔๖.๐๐
๔๑ - ๕๐	๑๕๒	๓๘.๐๐
๕๑ ปีขึ้นไป	๓๗	๙.๒๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	๒๓	๖.๕๐
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	๑๒๘	๓๒.๐๐
ปริญญาตรี	๒๓๙	๕๙.๐๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๐	๒.๕๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐
อาชีพ		
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๗๖	๑๙.๐๐
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	๑๗๑	๔๒.๘๐
เกษตรกร	๑๒๘	๓๒.๐๐
อื่นๆ (รับจ้างทั่วไป)	๒๕	๖.๒๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐
รายได้		
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๑๖	๒๙.๐๐
๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๑๔๑	๓๕.๒๐
๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท	๑๓๕	๓๓.๘๐
๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป	๘	๒.๐๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๓๒ คน (ร้อยละ ๕๘.๐๐) และหญิง จำนวน ๑๖๘ คน (ร้อยละ ๔๒.๐๐)

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๘๔ คน (ร้อยละ ๔๖.๐๐) รองลงมา มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๕๒ คน (ร้อยละ ๓๘.๐๐) รองลงมา มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๗ คน (ร้อยละ ๙.๒๐) และมีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี จำนวน ๒๗ คน (ร้อยละ ๖.๘๐)

การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๒๓๙ คน (ร้อยละ ๕๙.๐๐) รองลงมา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๒๘ คน (ร้อยละ ๓๒.๐๐) รองลงมา มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน ๒๓ คน (ร้อยละ ๖.๕๐) และมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๐ คน (ร้อยละ ๒.๕๐)

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๑๗๑ คน (ร้อยละ ๔๒.๘๐) รองลงมา ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน ๑๒๘ คน (ร้อยละ ๓๒.๐๐) รองลงมา ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๗๖ คน (ร้อยละ ๑๙.๐๐) และประกอบอาชีพอื่นๆ (รับจ้างทั่วไป) จำนวน ๒๕ คน (ร้อยละ ๖.๒๐)

รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้ ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๔๑ คน (ร้อยละ ๓๕.๒๐) รองลงมา มีรายได้ ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓๕ คน (ร้อยละ ๓๒.๘๐) รองลงมา มีรายได้ ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๑๖ คน (ร้อยละ ๒๙.๐๐) และมีรายได้ ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๘ คน (ร้อยละ ๒.๐๐)

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่าง ธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน ปรากฏ ตารางที่ ๔-๙ ดังนี้

ตารางที่ ๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่าง ธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้าน

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่าง ธรรมนูญตำบลบ้านกอก	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	๓.๖๘	.๓๒	มาก
๒. ด้านคุณภาพชีวิต	๓.๖๓	.๓๖	มาก
๓. ด้านเศรษฐกิจ	๓.๖๔	.๓๙	มาก
๔. ด้านสังคม	๓.๘๙	.๓๕	มาก
๕. ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๙๐	.๓๑	มาก
รวม	๓.๗๕	.๑๙	มาก

จากตารางที่ ๔ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญ ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการจัดทำร่าง ธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = ๓.๙๐$) ด้านสังคม ($\bar{X} = ๓.๘๙$) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น แบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = ๓.๖๘$) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = ๓.๖๔$) c]ด้านคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = ๓.๖๓$)

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่าง ธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยรวม และรายข้อ

ด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเวที ประชาคมอย่างสม่ำเสมอ	๓.๗๑	.๖๘	มาก
๒. ประชาชนมีการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง โดยไม่ ซื้อสิทธิ์ ไม่ขายเสียง	๓.๕๑	.๕๔	มาก
๓. ประชาชนมีส่วนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม ต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล	๔.๐๙	.๕๑	มาก
๔. ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินงาน ต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล	๓.๕๓	.๖๙	มาก

ด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕. ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการพัฒนาท้องถิ่น	๓.๖๗	.๗๓	มาก
รวม	๓.๖๘	.๓๒	มาก

จากตารางที่ ๕ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ ๓ ประชาชนมีส่วนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล ($\bar{X} = ๔.๐๙$) ข้อ ๑ ประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาคมอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๓.๗๑$) ข้อ ๕ ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการพัฒนาท้องถิ่น ($\bar{X} = ๓.๖๗$) ข้อ ๔ ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินงานต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล ($\bar{X} = ๓.๕๓$) ข้อ ๒ ประชาชนมีการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง โดยไม่ซื้อสิทธิ์ ไม่ขายเสียง ($\bar{X} = ๓.๕๑$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านคุณภาพชีวิต โดยรวมและรายข้อ

ด้านคุณภาพชีวิต	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ชุมชนมีการดูแลเด็กเล็กร่วมกันเพื่อให้เด็กมีความปลอดภัย	๓.๘๔	.๖๒	มาก
๒. หน่วยงานภาครัฐมีการดูแลผู้สูงอายุ สตรี เด็กและเยาวชนอย่างทั่วถึง	๓.๕๘	.๕๗	มาก
๓. ชุมชนมีการรณรงค์งดการดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๖๐	.๖๒	มาก
๔. ภายในชุมชนมีการห้ามขับซี้ด้วยความเร็วและก่อให้เกิดเสียงดังในชุมชน	๓.๕๒	.๕๔	มาก
๕. ภายในชุมชนไม่เสพและไม่ขายยาเสพติดให้โทษ	๓.๖๑	.๕๗	มาก

ด้านคุณภาพชีวิต	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
รวม	๓.๖๓	.๓๖	มาก

จากตารางที่ ๖ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านคุณภาพชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๓$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ ๑ ชุมชนมีการดูแลเด็กเล็กร่วมกันเพื่อให้เด็กมีความปลอดภัย ($\bar{X} = ๓.๘๔$) ข้อ ๕ ภายในชุมชนไม่เสพและไม่ขายยาเสพติดให้โทษ ($\bar{X} = ๓.๖๑$) ข้อ ๓ ชุมชนมีการรณรงค์งดการดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๖๐$) ข้อ ๒ หน่วยงานภาครัฐมีการดูแลผู้สูงอายุ สตรี เด็กและเยาวชนอย่างทั่วถึง ($\bar{X} = ๓.๕๘$) ข้อ ๔ ภายในชุมชนมีการห้ามขับซี้ด้วยความเร็วและก่อให้เกิดเสียงดังในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๕๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ **ด้านเศรษฐกิจ** โดยรวมและรายข้อ

ด้านเศรษฐกิจ	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ภายในชุมชนมีการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการค้าขายสินค้า	๓.๖๐	.๕๗	มาก
๒. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในชุมชน	๓.๖๓	.๕๕	มาก
๓. ภายในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลและหมู่บ้าน	๓.๖๘	.๕๖	มาก
๔. ประชาชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือนทุกหมู่บ้าน	๓.๖๒	.๕๘	มาก
๕. ภายในชุมชนมีการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษเพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน	๓.๖๖	.๖๑	มาก
รวม	๓.๖๔	.๓๙	มาก

จากตารางที่ ๗ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ **ด้านเศรษฐกิจ** โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 3 ภายในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลและหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.68$) ข้อ 5 ภายในชุมชนมีการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษเพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน ($\bar{X} = 3.66$) ข้อ 2 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในชุมชน ($\bar{X} = 3.62$) ข้อ 4 ประชาชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือนทุกหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.62$) ข้อ 1 ภายในชุมชนมีการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า ($\bar{X} = 3.60$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ **ด้านสังคม** โดยรวมและรายข้อ

ด้านสังคม	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ภายในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	3.66	.61	มาก
๒. ภายในชุมชนร่วมกันทำนุบำรุงศาสนาและศาสนสถานและรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณะ	3.89	.66	มาก
๓. ภายในชุมชนมีการตั้งด้านชุมชนเพื่อเฝ้าระวังอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล	4.12	.72	มาก
๔. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกติดตั้งป้ายจราจร ตามจุดเสี่ยง จุดอันตราย ทางโค้งหรือตามแยกหมู่บ้าน	3.98	.60	มาก
๕. ภายในชุมชนมีการห้ามรถบรรทุกที่มีการบรรทุกเกินขนาดที่กฎหมายกำหนดผ่านเส้นทางจราจร	3.84	.57	มาก
รวม	3.98	.65	มาก

จากตารางที่ ๘ ความคิดเห็นของประชาชนต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ **ด้านสังคม** โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ 1 ภายในชุมชนมีการตั้งด้านชุมชนเพื่อเฝ้าระวังอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล ($\bar{X} = 4.12$) ข้อ 4 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกติดตั้งป้ายจราจร ตามจุดเสี่ยง จุดอันตราย ทางโค้งหรือตามแยกหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.98$) ข้อ 2 ภายในชุมชนร่วมกันทำนุบำรุงศาสนาและศาสนสถานและรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณะ ($\bar{X} = 3.89$) ข้อ 5 ภายในชุมชนมีการห้ามรถบรรทุกที่มีการบรรทุกเกิน

ขนาดที่กฎหมายกำหนดผ่านเส้นทางจราจร($\bar{X} = 3.84$) ข้อ ๑ ภายในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.66$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ **ด้านสิ่งแวดล้อม** โดยรวมและรายข้อ

ด้านสิ่งแวดล้อม	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ชุมชนมีการจัดการขยะก่อนทิ้งและไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ	3.90	.58	มาก
๒. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการกำจัดขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล	4.14	.68	มาก
๓. ชุมชนไม่เผาฟางข้าว ไม่เผาอ้อย เพื่อลดปัญหาหมอกควัน	3.98	.54	มาก
๔. ชุมชนไม่ตัดไม้ในป่าชุมชนและช่วยกันดูแลป่า	3.65	.52	มาก
๕. ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในบริเวณบึงสาธารณะและรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด	3.83	.74	มาก
รวม	3.90	.31	มาก

จากตารางที่ ๙ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ **ด้านสิ่งแวดล้อม** โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อ ๒ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการกำจัดขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล ($\bar{X} = 4.14$) ข้อ ๓ ชุมชนไม่เผาฟางข้าว ไม่เผาอ้อย เพื่อลดปัญหาหมอกควัน ($\bar{X} = 3.98$) ข้อ ๑ ชุมชนมีการจัดการขยะก่อนทิ้งและไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ ($\bar{X} = 3.90$) ข้อ ๕ ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในบริเวณบึงสาธารณะและรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด ($\bar{X} = 3.83$) ข้อ ๔ ชุมชนไม่ตัดไม้ในป่าชุมชนและช่วยกันดูแลป่า ($\bar{X} = 3.65$) ตามลำดับ

๔.๒ กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัด

ชัยภูมิ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

ผู้วิจัยได้เชิญภาคส่วนต่างๆ ประกอบด้วย คณะผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ ผู้นำชุมชน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และปราชญ์ชาวบ้าน เข้าร่วมในการจัดเวทีเพื่อให้เกิด กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก ดังนี้

๑. ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้าใจในการจัดทำธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก

การจัดทำธรรมนูญตำบล ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างกติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนเกิดความสงบสุข^{๔๔}“อยากให้ชุมชนเคารพกฎ กติกา ร่วมกัน เป็นการแก้ปัญหาให้กับ ชุมชน^{๔๕} ธรรมนูญชุมชนตำบลไม่ได้เป็นกฎหมายบังคับ แต่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม^{๔๖}” ดังนั้น สรุป ประเด็น ดังนี้

การจัดทำธรรมนูญตำบล ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างกติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้ ชุมชนเกิดความสงบสุข ชุมชนเคารพกฎ กติกา ร่วมกัน เป็นการแก้ปัญหาให้กับชุมชน ธรรมนูญชุมชน ตำบลไม่ได้เป็นกฎหมายบังคับ แต่เป็นกฎที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม

ภาพประกอบที่ ๔.๑ สร้างความรู้ความเข้าใจธรรมนูญชุมชนตำบล

^{๔๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๔๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๔๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

ภาพประกอบที่ ๔.๒ เสวนากลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจในชุมชน

๒. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก

ขอให้ชุมชนได้รับรู้แนวทางการทำธรรมนูญชุมชนตำบลร่วมกัน^{๔๗} ปัญหาภายในชุมชนควรช่วยกันแก้ไข^{๔๘} อยากเสนอเพิ่มเติมในหมวดที่ ๒ ข้อ ๘ ผู้บริหารท้องถิ่นร่วมแสดงความคิดเห็นกับประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านอื่นๆ^{๔๙}เพิ่มเติม หมวดที่ ๓ ข้อ ๑๙ ภายในชุมชนไม่เสพ ไม่ขายยาเสพติดให้โทษ และมีการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด^{๕๐}เพิ่มเติมหมวดที่ ๔ ข้อ ๒๐ ภายในชุมชนมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการตลาดเพื่อรองรับสินค้าการผลิต^{๕๑}เพิ่มเติม หมวดที่ ๕ ชุมชนสร้างจิตสำนึกและกิจกรรมร่วมปกป้องสถาบันสำคัญของชาติ^{๕๒}หมวดที่ ๖ แก้ไข เป็น ชุมชนลดการเผาซางข้าว ลดการเผาไหม้ เพื่อแก้ปัญหาหมอกควัน^{๕๓}ข้อ ๓๗ ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในแหล่งธรรมชาติสาธารณะ^{๕๔}เพิ่มข้อ ๓๙ ห้ามใช้สารเคมีภายในหมู่บ้านและชุมชน^{๕๕}เพิ่มข้อ ๔๐ ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์สัตว์ป่าและสัตว์น้ำ^{๕๖}

^{๔๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๔๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๘ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๔๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๗ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๕๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๕๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๕๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๕๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๔ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๕๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๕๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

^{๕๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๗ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

จะเห็นได้ว่า ชุมชนได้รับรู้แนวทางการทำธรรมนูญชุมชนตำบลร่วมกันและทราบปัญหาภายในชุมชน เห็นควรช่วยกันแก้ไข มีการเสนอเพิ่มเติม

หมวดที่ ๒ ข้อ ๘ ผู้บริหารท้องถิ่นร่วมแสดงความคิดเห็นกับประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านอื่นๆ

หมวดที่ ๓ ข้อ ๑๙ ภายในชุมชนไม่เสพ ไม่ขายยาเสพติดให้โทษ และมีการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด

หมวดที่ ๔ ข้อ ๒๐ ภายในชุมชนมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการตลาดเพื่อรองรับสินค้าการผลิต

หมวดที่ ๕ ข้อ ๓๑ ชุมชนสร้างจิตสำนึกและกิจกรรมร่วมปกป้องสถาบันสำคัญของชาติ

หมวดที่ ๖ แก้ไข เป็น ชุมชนลดการเผาซางข้าว ลดการเผาไหม้ เพื่อแก้ปัญหาหมอกควัน ข้อ ๓๗ ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในแหล่งธรรมชาติสาธารณะ เพิ่มข้อ ๓๙ ห้ามใช้สารเคมีภายในหมู่บ้านและชุมชน และเพิ่มข้อ ๔๐ ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์สัตว์ป่าและสัตว์น้ำ

ภาพประกอบที่ ๔.๓ ชุมชนเสนอเพิ่มเติมธรรมนูญชุมชนตำบล

ภาพประกอบที่ ๔.๔ กิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

๓. การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน

ในการนำธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างกฎ กติการ่วมกัน จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในหลายฝ่าย ดังมีผู้เสนอ ดังนี้

การใช้ธรรมนูญชุมชนตำบล จะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์เพื่ออยู่ร่วมกัน จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือกันในการพัฒนาร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน และสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการช่วยกันขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน^{๕๗}

จะเห็นได้ว่า การใช้ธรรมนูญชุมชนตำบล จะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์เพื่ออยู่ร่วมกัน จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือกันในการพัฒนาร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน และสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการช่วยกันขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน

^{๕๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

ภาพประกอบที่ ๔.๕ จัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่าง ๓ ฝ่าย

ภาพประกอบที่ ๔.๖ จัดทำบันทึกข้อตกลงเพื่อขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก

๔. ประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนตำบล

จากกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อจัดทำธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก ขอประกาศใช้ โดยให้นำเข้าที่ประชุมผ่านสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก^{๕๘}

ธรรมนูญตำบลบ้านกอก

“ชุมชนบ้านกอกอยู่ดีมีสุขตามวิถีประชาธิปไตยชุมชน”

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือต่อนโยบายการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๔) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนร่วมใจกันจัดทำ “ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ขึ้น” จึงกำหนดข้อตกลงไว้ ดังนี้

ข้อ ๑ ธรรมนูญนี้เรียกว่า “ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก พ.ศ.....”

ข้อ ๒ การประกาศใช้ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่..... เป็นต้นไป

นิยามศัพท์

ข้อ ๓ ในธรรมนูญนี้

“การมีส่วนร่วม” หมายความว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ในลักษณะของการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ร่วมติดตามประเมินผลและตรวจสอบ

^{๕๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นของรัฐ

“เศรษฐกิจพอเพียง” หมายความว่า แนวการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ โดยดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

“ธรรมาภิบาล” หมายความว่า คุณลักษณะของการบริหารหรือการปกครองเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ มีคุณภาพและเกิดความคุ้มค่า ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก ตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักนิติธรรม

“ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก” หมายความว่า กติการ่วม ข้อตกลงร่วมของคนในตำบลบ้านกอกที่เกิดจากปัญหาและความต้องการ สำนึกของคนในตำบลและสามารถกำหนดเป้าหมายตามวิถีชีวิตชุมชน การ บูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและชุมชน เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดีและความสงบเรียบร้อยในชุมชน

หมวด ๑

ปรัชญาและแนวคิด

ข้อ ๔ ทุกภาคส่วนและประชาชนตำบลบ้านกอก มีหน้าที่ร่วมกันในการขับเคลื่อนดำเนินงานพัฒนาธรรมนูญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง และสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชน ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สืบไป

ข้อ ๖ การพัฒนาธรรมนูญเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในระดับตำบล นับว่าเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนตำบลของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมีส่วนร่วม

ข้อ ๗ เป้าหมายธรรมนูญตำบล คือ เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม บนแนวคิด “ชุมชนบ้านกอกอยู่ดีมีสุขตามวิถีประชาธิปไตยชุมชน”

หมวดที่ ๒

ชุมชนบ้านกอกพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

- ข้อ ๘ ผู้บริหารท้องถิ่นร่วมแสดงความคิดเห็นกับประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านอื่นๆ
- ข้อ ๙ ประชาชนมีการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง โดยไม่ซื้อสิทธิ์ ไม่ขายเสียง
- ข้อ ๑๐ ประชาชนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล
- ข้อ ๑๑ ประชาชนร่วมตรวจสอบการดำเนินงานต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล
- ข้อ ๑๒ ประชาชนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการพัฒนาท้องถิ่น

หมวดที่ ๓

ชุมชนบ้านกอกอยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความอบอุ่น

- ข้อ ๑๓ ชุมชนมีการดูแลเด็กเล็กร่วมกันเพื่อให้เด็กมีความปลอดภัย
- ข้อ ๑๔ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีกิจกรรมการออกกำลังกายและสนับสนุนอุปกรณ์ออกกำลังกายภายในชุมชน
- ข้อ ๑๕ หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลด้านสุขภาพจากครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ข้อ ๑๖ ชุมชนมีการดูแลผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความอบอุ่น
- ข้อ ๑๗ ชุมชนมีการรณรงค์งดการดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ข้อ ๑๘ ภายในชุมชนห้ามขับขี่ด้วยความเร็วและก่อให้เกิดเสียงดังในชุมชน
- ข้อ ๑๙ ภายในชุมชนไม่เสพ ไม่ขายยาเสพติดให้โทษ และมีการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด

หมวดที่ ๔

ชุมชนบ้านกอกมีเศรษฐกิจที่ดีอยู่อย่างพอเพียง

- ข้อ ๒๐ ภายในชุมชนมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการตลาดเพื่อรองรับสินค้าการผลิต
- ข้อ ๒๑ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในชุมชน
- ข้อ ๒๒ ภายในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลและหมู่บ้าน
- ข้อ ๒๓ ประชาชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือนทุกหมู่บ้าน
- ข้อ ๒๔ ภายในชุมชนมีการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษเพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน

หมวดที่ ๕

ชุมชนบ้านกอกสังคมดีมีความปลอดภัย

- ข้อ ๒๕ ภายในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
- ข้อ ๒๖ ภายในชุมชนร่วมกันทำนุบำรุงศาสนาและศาสนสถาน
- ข้อ ๒๗ ภายในชุมชนช่วยกันรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณะ
- ข้อ ๒๘ ภายในชุมชนมีการตั้งด่านชุมชนเพื่อเฝ้าระวังอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล
- ข้อ ๒๙ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกติดตั้งป้ายจราจร ตามจุดเสี่ยง จุดอันตราย ทางโค้งหรือตามแยกหมู่บ้าน

ข้อ ๓๐ ภายในชุมชนห้ามรถบรรทุกที่มีการบรรทุกเกินขนาดที่กฎหมายกำหนดผ่านเส้นทาง
จราจร

ข้อ ๓๑ ชุมชนสร้างจิตสำนึกและกิจกรรมร่วมปกป้องสถาบันสำคัญของชาติ

หมวดที่ ๖

ชุมชนบ้านกอกมีสิ่งแวดล้อมดีมีการรักษาระบบนิเวศน์

ข้อ ๓๒ ชุมชนมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ตามหลัก ๓ R คือ Reduse Reuse Recycle

ข้อ ๓๓ ชุมชนมีการคัดแยกขยะอินทรีย์/ขยะเปียกในครัวเรือน

ข้อ ๓๔ ชุมชนไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ

ข้อ ๓๕ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการกำจัดขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล

ข้อ ๓๖ ชุมชนลดการเผาซากข้าว ลดการเผาไหม้ เพื่อแก้ปัญหาหมอกควัน

ข้อ ๓๗ ชุมชนไม่ตัดไม้ในป่าชุมชนและช่วยกันดูแลป่า

ข้อ ๓๘ ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในแหล่งธรรมชาติสาธารณะ

ข้อ ๓๙ ห้ามเผาขยะมูลฝอยภายในชุมชน

ข้อ ๔๐ ห้ามใช้สารเคมีภายในหมู่บ้านและชุมชน

ข้อ ๔๑ ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์สัตว์ป่าและสัตว์น้ำ

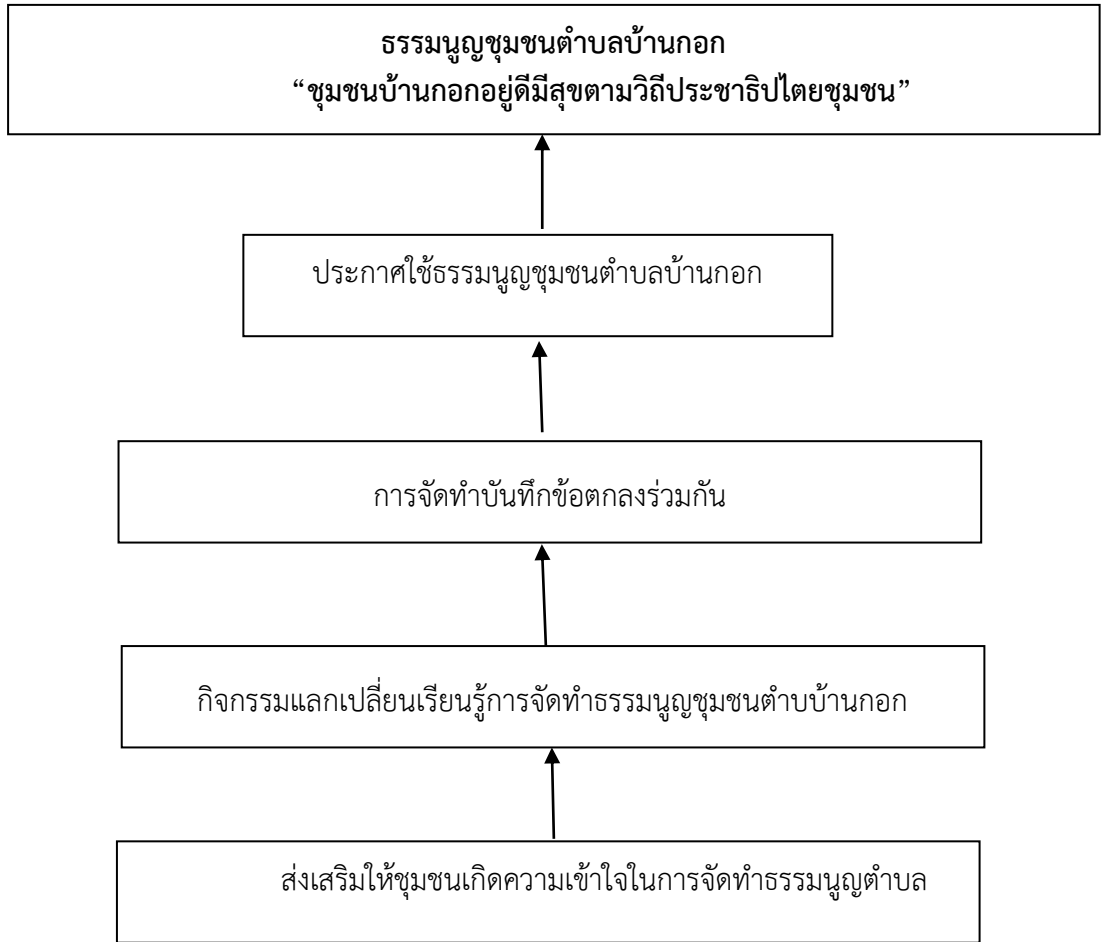
บทเฉพาะกาล

ข้อ ๓๘ การแก้ไขเพิ่มเติมธรรมนูญธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ฉบับนี้ ต้องยึด
หลักเหตุผล ความจำเป็น และประโยชน์ที่จะเกิดแก่คนในตำบลบ้านกอก การดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติม
ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ฉบับนี้ โดยประชาชนตำบลบ้านกอก ไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน
ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งร่วมกันเสนอชื่อต่อประธานคณะกรรมการธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชน
บ้านกอก เพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติม ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชน
บ้านกอก และต้องแจ้งวาระดังกล่าวแก่สาธารณะทราบก่อนการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นไม่น้อยกว่า
๓๐ วัน มติการแก้ไขเพิ่มเติมต้องมีผู้เห็นชอบไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมเวที ดังกล่าว

ภาพประกอบที่ ๔.๗ ประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก

ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพ กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบล ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๔.๘ กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบล

๔.๓ จัดตั้งศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีประเด็น ดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาธรรมนูญชุมชนตำบล

การนำธรรมนูญชุมชนตำบลไปใช้และพัฒนาธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอกต่อไป จะต้องนำไปประกาศใช้กับชุมชนทั้ง ๑๗ ชุมชน และมีการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละด้าน^{๕๔} จึงควรคัดเลือกคณะกรรมการในการยกร่างธรรมนูญตำบล ประกอบด้วย

^{๕๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	ประธานกรรมการ
รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการ
กำนันตำบลบ้านกอก	กรรมการ
ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน	กรรมการ
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการและเลขานุการ
รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ฯ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ สรุปข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาธรรมนูญตำบล ประชาสัมพันธ์และวางแนวทางการพัฒนาธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก ต่อไป

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” สามารถสรุปได้เป็นประเด็น ดังนี้

๔.๔.๑ กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

๑. ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้าใจในการจัดทำธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก

การจัดทำธรรมนูญตำบล ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างกติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนเกิดความสงบสุข ชุมชนเคารพกฎ กติกา ร่วมกัน เป็นการแก้ปัญหาให้กับชุมชน ธรรมนูญชุมชนตำบลไม่ได้เป็นกฎหมายบังคับ แต่เป็นกฎที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม

๒. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก

ชุมชนได้รับรู้แนวทางการทำธรรมนูญชุมชนตำบลร่วมกันและทราบปัญหาภายในชุมชน เห็นควรช่วยกันแก้ไข มีการเสนอเพิ่มเติม

หมวดที่ ๒ ข้อ ๘ ผู้บริหารท้องถิ่นร่วมแสดงความคิดเห็นกับประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านอื่นๆ

หมวดที่ ๓ ข้อ ๑๙ ภายในชุมชนไม่เสพ ไม่ขายยาเสพติดให้โทษ และมีการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด

หมวดที่ ๔ ข้อ ๒๐ ภายในชุมชนมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการตลาดเพื่อรองรับสินค้าการผลิต

หมวดที่ ๕ ข้อ ๓๑ ชุมชนสร้างจิตสำนึกและกิจกรรมร่วมปกป้องสถาบันสำคัญของชาติ

หมวดที่ ๖ แก้ไข เป็น ชุมชนลดการเผาซางข้าว ลดการเผาไหม้ เพื่อแก้ปัญหาหมอกควัน ข้อ ๓๗ ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในแหล่งธรรมชาติสาธารณะ เพิ่มข้อ ๓๙ ห้ามใช้สารเคมีภายในหมู่บ้านและชุมชน และเพิ่มข้อ ๔๐ ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์สัตว์ป่าและสัตว์น้ำ

๓. การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน การใช้ธรรมนูญชุมชนตำบล จะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์เพื่ออยู่ร่วมกัน จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือกันในการพัฒนาร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน และสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการช่วยกันขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน

๔. ประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนตำบล

จากกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อจัดทำธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก ประกาศใช้โดยผ่านสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ประกอบด้วย ๖ หมวด ๔๑ ข้อ

๔.๔.๒ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิมีประเด็น ดังนี้

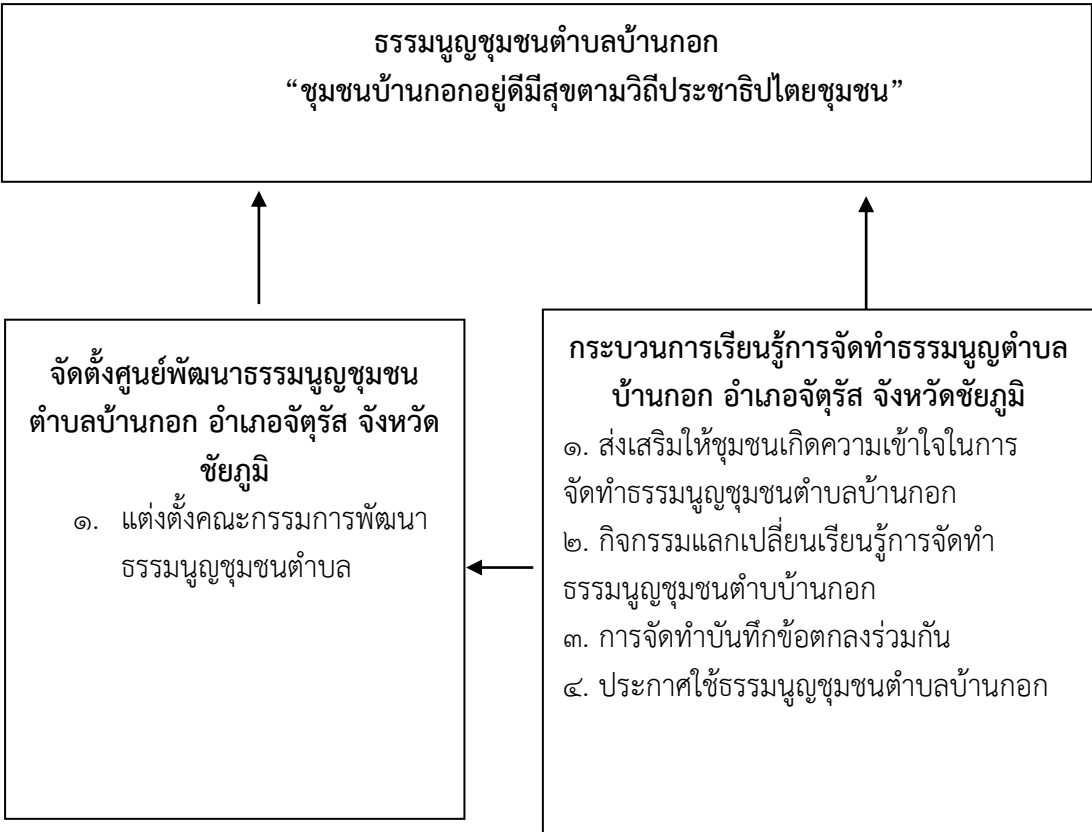
๑. แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาธรรมนูญชุมชนตำบล

การคัดเลือกคณะกรรมการในการยกร่างธรรมนูญตำบล ประกอบด้วย

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	ประธานกรรมการ
รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการ
กำนันตำบลบ้านกอก	กรรมการ
ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน	กรรมการ
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการและเลขานุการ
รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ฯ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ สรุปรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาธรรมนูญตำบล ประชาสัมพันธ์และวางแนวทางการพัฒนาธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก ต่อไป

ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพ แสดงองค์ความรู้ “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๔.๙ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

ราชกิจจานุเบกษา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐. เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก.๖
เมษายน ๒๕๖๐.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

โกวิท พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ ๙.

กรุงเทพฯ: วิญญูชน, ๒๕๕๙.

เฉลียว บุรีภักดีและคณะ. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๔๕.

ชวลิต สละ. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: บริษัท
วี.พรินท์(๑๙๙๑) จำกัด, ๒๕๕๖.

ชวงค์ ฉายะบุตร. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์แอนด์พรินต์ติ้ง เซนเตอร์ จำกัด,
๒๕๓๙.

ชูศักดิ์ เทียงตรง. การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๑๘.

ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. รัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธา, ๒๕๔๘.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น อีกมิติหนึ่งของอารยธรรม
โลก ภาคแรกจากยุคกรีกถึงทุนนิยมตะวันตก. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ,
๒๕๕๐.

_____. ทฤษฎีและแนวคิด : การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น. กรุงเทพฯ:
โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, ๒๕๕๓.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. การปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.
๒๕๔๐. กรุงเทพฯ: วิญญูชน จำกัด, ๒๕๔๕.

นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา. ภาวะผู้นำกับการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐.

เนตร์พัฒนา ยาวีราช. ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ: บริษัท ทริบเพิ้ลกรุ๊ป
จำกัด, ๒๕๕๖.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๖๐.

ปธาน สุวรรณมงคล. การกระจายอำนาจ: แนวคิดและประสบการณ์จากเอเชีย. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

_____. การเมืองท้องถิ่น : การเมืองของใคร โดยใคร เพื่อใคร. นนทบุรี: สำนักพิมพ์จุดพร
ดีไซน์, ๒๕๕๔.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. **ประชาธิปไตย : หลากความหมาย หลากรูปแบบ**. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, ๒๕๖๒.

ประทาน คงฤทธิศึกษากร. **การปกครองเมืองพัทยา**. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์, ๒๕๒๔.

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส), ๒๕๔๖.

พรชัย เทพปัญญา และคณะ. **การปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: ป. สัมพันธ์พานิช, ๒๕๔๓.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุ่น) และปาริชาติ วลัยเสถียร. **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ**. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๗.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. **แนวคิดและทฤษฎีการปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๕.

ลิขิต อีระเวทิน. **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

วุฒิสาร ตันไชย. **การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยของไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗.

ศุภชัย เจริญวงศ์. **ถอดรหัสการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๔.

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. **การเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจ : ศึกษาผ่าน บทบาทของนักวิชาการข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**. กรุงเทพฯ: หอก.เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๑.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สุจิตรา ธนานันท์. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐.

สุทธิ เหล่าฤทธิและคณะ. **ประวัติเมืองชัยภูมิ**. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๕.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ **ประชาธิปไตยท้องถิ่น** นนทบุรี: มิติใหม่, ๒๕๔๕ ก.

อรรถ ก๊กผล และฉัตรระวี กิตติโยดม. **บทวิเคราะห์ ร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๕.

อรรถ ก๊กผล. **การขับเคลื่อนรัฐธรรมนูญ'๕๐สู่การปฏิบัติ: กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑.

(๒) วิทยานิพนธ์:

กัมลาศ เยวะนิจ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร”. **ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์**

ดุชนีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
จังหวัดปทุมธานี, ๒๕๕๘.

คำนึ่ง สิงห์เอี่ยม. “รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการ
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต”. **ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ดุชนีบัณฑิต.**
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๙.

(๔) รายงานการวิจัย:

พระครูโพธิ์สีลคุณ และคณะ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมณูญาตำบลของ
ประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด” บทความวิจัย วารสาร
สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๖๔) หน้า ๔๐-๕๓.
ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช และเพ็ญพร ตั้งปฏิภาณ “ธรรมณูญาชุมชน: เครื่องมือของการพัฒนา
ประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก” บทความวิจัย, วารสารราชภัฏ Rajabhat
Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences ๒๐ (๑): ๒๐๒๐ : ๑๒๘-
๑๔๐.

สุทธิพันธ์ อรัญญาส และคณะ ธรรมณูญาตำบลเชิงพุทธ : กระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืน
ของประชาชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด บทความวิจัย, วารสาร
บัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๓
หน้า ๓๖๙-๓๘๒.

สัททยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา. “แนวทางการกำหนดธรรมณูญาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
โดยวิธีการสานเสวนา : กรณีศึกษาบ้านพะเยา” บทความวิจัย, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์
มจร ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๘-๕๖.

อภิษฎา ศรีศรีเครื่องและคณะ. “การพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของเทศบาลนครนนทบุรี”.

รายงานการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๘.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว “การฟื้นฟูค่านิยมประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษาการใช้กลไกและกระบวนการ
ของสภาองค์กรชุมชนตำบล” บทความวิจัย วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ๓๓ (๒)
พ.ค. - ส.ค. ๒๕๕๙ หน้า ๑๒๐-๑๔๑.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์:

นภัทร์ แก้วนาค. “เอกสารประกอบการบรรยายเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ”. **เอกสาร
ประกอบการบรรยายรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัย.** คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕. (อัดสำเนา).

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดชัยภูมิ (ก.บ.จ.), **แผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ
(๒๕๖๑-๒๕๖๔)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [https://www.nongbuarawe.go.th/
images/abt/pdf/p๖๔๔-๑.pdf](https://www.nongbuarawe.go.th/images/abt/pdf/p๖๔๔-๑.pdf) [๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔].

อภิศักดิ์ อธิระวิสิทธิ์,เอกสารประกอบการเสวนา เรื่อง เทคนิคและเครื่องมือสื่อความคิดในการศึกษา
ชุมชน,{ออนไลน์},แหล่งที่มา [http://www.tsdf.nida.ac.th/elctfl/articlefile/article-
file-๑๑๒๔๔.pdf](http://www.tsdf.nida.ac.th/elctfl/articlefile/article-file-๑๑๒๔๔.pdf)

๒. ภาษาอังกฤษ

(๑) Books:

N. K. Denzin. **The research act.** ๒nded. New York: Mc Graw-Hill, ๑๙๗๘.

ภาคผนวก
เครื่องมือในการวิจัย

หมายเลขแบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง

ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก
อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการกรอกข้อมูลทุกข้อตามความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน เพื่อความถูกต้องในการวิเคราะห์ และเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

ผศ.ดร. สุนทร ธนศิลป์พิชิตและคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก
อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ”

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

๑๘-๓๐ ปี

๓๑-๔๐ ปี

๔๑-๕๐ ปี

๕๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่ามัธยมศึกษา

มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

ประกอบธุรกิจส่วนตัว

เกษตรกร

อื่นๆ.....

๕. รายได้

ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท

๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท

๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

มากที่สุด	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
มาก	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ปานกลาง	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
น้อย	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	ด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
๑.	ท่านเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาคมอย่างสม่ำเสมอ					
๒.	ท่านมีการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง โดยไม่ซื้อสิทธิ์ ไม่ขายเสียง					
๓.	ท่านมีส่วนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล					
๔.	ท่านมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินงานต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล					
๕.	ท่านมีส่วนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการพัฒนาท้องถิ่น					
ด้านคุณภาพชีวิต						
๖.	ท่านคิดว่าชุมชนมีการดูแลเด็กเล็กร่วมกันเพื่อให้เด็กมีความปลอดภัย					
๗.	ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐมีการดูแลผู้สูงอายุ สตรี เด็กและเยาวชนอย่างทั่วถึง					
๘.	ท่านคิดว่าชุมชนมีการรณรงค์งดการดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๙.	ท่านคิดว่าภายในชุมชนมีการห้ามขับซี้ด้วยความเร็วและก่อให้เกิดเสียงดังในชุมชน					
๑๐.	ท่านคิดว่าภายในชุมชนไม่เสพและไม่ขายยาเสพติดให้โทษ					

ข้อที่	ด้านเศรษฐกิจ	ระดับความคิดเห็น				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
๑๑.	ท่านคิดว่าภายในชุมชนมีการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า					
๑๒.	ท่านคิดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในชุมชน					
๑๓.	ท่านคิดว่าภายในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลและหมู่บ้าน					
๑๔.	ท่านมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือนทุกหมู่บ้าน					
๑๕.	ท่านคิดว่าภายในชุมชนมีการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษเพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน					
ด้านสังคม						
๑๖.	ท่านคิดว่าภายในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น					
๑๗.	ท่านคิดว่าภายในชุมชนร่วมกันทำนุบำรุงศาสนาและศาสนสถานและรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณะ					
๑๘.	ท่านคิดว่าภายในชุมชนมีการตั้งด่านชุมชนเพื่อเฝ้าระวังอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล					
๑๙.	ท่านคิดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกติดตั้งป้ายจราจร ตามจุดเสี่ยง จุดอันตราย ทางโค้งหรือตามแยกหมู่บ้าน					
๒๐.	ท่านคิดว่าภายในชุมชนมีการห้ามรถบรรทุกที่มีการบรรทุกเกินขนาดที่กฎหมายกำหนดผ่านเส้นทางจราจร					
ด้านสิ่งแวดล้อม						
๒๑.	ท่านคิดว่าชุมชนมีการจัดการขยะก่อนทิ้งและไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ					
๒๒.	ท่านคิดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการกำจัดขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล					
๒๓.	ท่านคิดว่าชุมชนไม่เผาฟางข้าว ไม่เผาอ้อย เพื่อลดปัญหาหมอกควัน					
๒๔.	ท่านคิดว่าชุมชนไม่ตัดไม้ในป่าชุมชนและช่วยกันดูแลป่า					
๒๕.	ท่านคิดว่าชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในบริเวณบึงสาธารณะและรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลบ้านกอก
อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก
อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ”

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัย เรื่อง “ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้
ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)
ตอนที่ ๒ ถอดบทเรียนการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
ตอนที่ ๓ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....
สถานที่สัมภาษณ์.....
วัน เดือน ปี.....

ตอนที่ ๒ ถอดบทเรียนการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑. ด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

๒. ด้านคุณภาพชีวิต

๓. ด้านเศรษฐกิจ

๔. ด้านสังคม

๕. ด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ ๓ การจัดตั้งศูนย์พัฒนารรรมนุญตำบลบ้านกอก มีแนวทางอย่างไร

*****ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์*****

กิจกรรมเวทีเสนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อถอดบทเรียนการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก
อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

.....

๐๘.๐๐-๐๘.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น.	เปิดเวทีเสวนา โดย นายสมพงษ์ ฝึกรักษา นายก อบต.
๐๙.๐๐-๐๙.๓๐ น.	ชี้แจงการจัดเวทีเสวนา ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ประสงค์ โดย ผศ.ดร.สุนทร ธนศิลป์พิชิต หัวหน้าโครงการวิจัย
๐๙.๓๐-๑๐.๐๐ น.	ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาสอบถามเพื่อทำความเข้าใจการจัดทำธรรมนูญ ตำบล
๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น.	ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำธรรมนูญ ตำบล
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐-๑๕.๐๐ น.	ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาร่วมกันถอดบทเรียนการจัดทำธรรมนูญตำบล
๑๕.๐๐-๑๖.๐๐ น.	ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาร่วมกันสรุปประเด็นการปรับปรุงธรรมนูญตำบลเพื่อ จัดทำร่างฉบับสมบูรณ์เพื่อเสนอนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๖.๐๐-๑๗.๐๐ น.	ปิดเวทีเสวนาถอดบทเรียนการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก

หมายเหตุ รับประทานอาหารว่าง เวลา ๑๐.๓๐ น.และ เวลา ๑๔.๓๐ น.
กำหนดการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

สุนทร ธนศิลป์พิชิต, และไพฑูรย์ มาเมือง. (๒๕๖๕). **การพัฒนาแนวคิดใหม่ทางการเมืองของผู้นำ
ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ** วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑
มกราคม-เมษายน ๒๕๖๖.

๕.๒ บทความวิชาการ

สุนทร ธนศิลป์พิชิต, เรืองฤทธิ์ คงอยู่ และคงฤทธิ์ แข็งแรง(๒๕๖๔). **นวัตกรรมการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐**, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ เมษายน-
มิถุนายน ๒๕๖๔.

สุนทร ธนศิลป์พิชิต, อติศักดิ์ จันทไทย, อรุมา รัตนพล (๒๕๖๓). **การพัฒนาชุมชนภายใต้ภารกิจ
หลักขององค์การบริหารส่วนตำบล**, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม
๒๕๖๓.

พระวรชาติ ปยุตโต (ทะสา), สุนทร ธนศิลป์พิชิต และอติศักดิ์ จันทไทย (๒๕๖๓). **การมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น**, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-
มีนาคม ๒๕๖๓.

อติศักดิ์ จันทไทย, สุนทร ธนศิลป์พิชิต และ อรุมา รัตนพล. (๒๕๖๓). **รูปแบบการเสริมสร้าง
ประชาธิปไตยท้องถิ่นที่เหมาะสม**, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม
๒๕๖๓.

ไพฑูรย์ มาเมือง, สุนทร ธนศิลป์พิชิต และคงฤทธิ์ แข็งแรง. (๒๕๖๓). **การสร้างความเข้มแข็งชุมชน
กับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน**, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓.

สุนทร ธนศิลป์พิชิต. (๒๕๖๐). **การประยุกต์ใช้หลักสันโดษเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต**, วารสาร
ศรีล้านช้างปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ปีที่ ๓
ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐.

ประวัติผู้วิจัยร่วม

๑. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.ไพฑูรย์ มาเมือง

๒. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

๓. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

เลขที่ ๙๗ หมู่ที่ ๑๔ บ้านโนนเหลียม ตำบลนาฝาย อำเภอ

เมือง

จังหวัดชัยภูมิ ๓๔๐๐๐ โทร. ๐๔๔-๐๕๖๐๒๒

๔. ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๖๓ : ร.ด. (รัฐศาสตร์)

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

พ.ศ. ๒๕๕๕ : ศน.ม. (รัฐศาสตร์)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๒ : ศน.บ. (รัฐศาสตร์)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๕. ผลงานทางวิชาการ

๕.๑ งานวิจัย

ไพฑูรย์ มาเมือง. (๒๕๖๒). การส่งเสริมพฤติกรรมตามหลักสราณียธรรมเพื่อป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน จังหวัดเลย. รายงานการวิจัย (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย) (เผยแพร่ใน วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒)

ไพฑูรย์ มาเมือง. (๒๕๖๓). รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำที่มีต่อการพัฒนาวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ในประเทศไทย. รายงานวิจัย. (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) เผยแพร่ใน วารสาร journal of modern learning development ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๖๓)

สุนทร ธนศิลป์พิชิต, ปัญญา คล้ายเดช, พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ (เอมพันธ์) และไพฑูรย์ มาเมือง. (๒๕๖๓). ความต้องการในการศึกษาต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓.

ไพฑูรย์ มาเมือง. (๒๕๖๔). อำนวยการประชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนในเขตบึงละหาน อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔.

สุนทร ธนศิลป์พิชิต, และไพฑูรย์ มาเมือง. (๒๕๖๕). การพัฒนาแนวคิดใหม่ทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๖๖.

๕.๒ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

ไพฑูรย์ มาเมือง. (๒๕๖๓). การสร้างความเข้มแข็งชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓.

ไพฑูรย์ มาเมือง. (๒๕๖๓). อำนาจรัฐกับมาตรการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙). วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓.

ไพฑูรย์ มาเมือง, สุนทร ธนศิลป์พิชิต และคงฤทธิ์ แข็งแรง. (๒๕๖๓). การสร้างความเข้มแข็งชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓.

ณัฐมลกานต์ ไชยวิมลสิริ, ไพฑูรย์ มาเมือง, และสุนทร ธนศิลป์พิชิต. (๒๕๖๔). แนวทางการสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารชัยภูมิปริทัศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (TCI) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔.

ประวัติผู้วิจัยร่วม

๑. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน
๒. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการการศึกษา, เลขานุการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
๓. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๘๗ หมู่ที่ ๑๔ บ้านโนนเหลียม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง
จังหวัดชัยภูมิ ๓๕๐๐๐ โทร. ๐๘๘ ๔๙๐ ๔๐๑๓

๔. ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๖๒ : พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๕๔ : ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
- พ.ศ. ๒๕๕๓ : พธ.บ. (พระพุทธศาสนา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. ผลงานทางวิชาการ

๕.๑ บทความวิชาการ

- ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน. (๒๕๖๓). สันติวิธีเชิงพุทธเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๓.
- ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน. (๒๕๖๓). การฝึกความเข้มแข็งของจิตตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อบำบัดความเครียดในสภาวะการณ์ทางการเมืองปัจจุบัน, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๓.
- ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน. (๒๕๖๓). การปกครองท้องถิ่นของผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล, วารสารภาคีชุมชนปริทรรศน์ (TCI) ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓).
- พระมหานรินทร์ เอ็มพันธ์, ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน, สมศักดิ์ บัวอ่อน และฐิติยาพร ไชยวิมลศิริ. (๒๕๖๕). พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง, วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๕.
- พระมหานรินทร์ สุรพลโยธ, พูนศักดิ์ กมล, ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน และสมศักดิ์ บัวอ่อน. (๒๕๖๖). รัฐศาสตร์กับการปกครองของคณะสงฆ์, การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ (แบบออนไลน์) วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสถาบันเครือข่าย “พุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม”

ประวัติผู้วิจัยร่วม

๑. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.วีระกิตติ์ เอกอัศววิจิตร
๒. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการอิสระ
๓. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๙๗ หมู่ที่ ๑๔ บ้านโนนเหลียม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง
จังหวัดชัยภูมิ ๓๔๐๐๐ โทร. ๐๙๘ ๔๙๐ ๔๐๑๗
๔. ประวัติการศึกษา
- พ.ศ. ๒๕๖๖ บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยการจัดการ
และเทคโนโลยีอีสเทิร์น
- พ.ศ. ๒๕๖๓ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยการจัดการ
และเทคโนโลยีอีสเทิร์น
- พ.ศ. ๒๕๖๒ บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยการจัดการและ
เทคโนโลยีอีสเทิร์น

ประวัติผู้วิจัยร่วม

๑. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)

ดร.วัชรเดช เกียรติชานน

๒. ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

กระทรวงมหาดไทย

๓. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

อาคารดำรงราชานุภาพ ชั้น ๔ ถนนอัษฎางค์

แขวงวัดราชบพิธ

เขตพระนคร กรุงเทพฯ

๑๐๒๐๐ โทร. ๐๘๐๐๕๒๒๒๒๒

๔. ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต(รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายและการวางแผนสังคม)

มหาวิทยาลัยเกริก

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การบริหารการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ประวัติผู้วิจัยร่วม

๑. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.ศักดิ์ดา ต้นคชสาร
๒. ตำแหน่งปัจจุบัน นายอำเภอสีชมพู อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
๓. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก
หน่วยงาน	ที่ว่าการอำเภอสีชมพู
อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น ๔๐๒๒๐
โทร. ๐๔๓ - ๓๙๙๑๑๐
สถานที่อยู่	เลขที่ ๔๓๙ หมู่ที่ ๑๘ ตำบลชุมแพ
อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ๔๐๑๓๐
โทร. ๐๘๒ - ๘๘๘๔๕๓๐

๔. ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๖๑ : ร.ด. (รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พ.ศ. ๒๕๕๖ : ร.ม. (รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พ.ศ. ๒๕๔๐ : ร.บ. (รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

๕. ผลงานทางวิชาการ

๕.๑ บทความวิชาการ

- พระวรชาติ ปยุตโต (ทေးสา), ศักดิ์ดา ต้นคชสาร และเรืองฤทธิ์ คงอยู่ (๒๕๖๔). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีชุมชน**, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔.
- ไพฑูริย์ มาเมือง, สมปอง สุวรรณภูมา และศักดิ์ดา ต้นคชสาร (๒๕๖๔). **ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้มาซึ่งนักรการเมืองท้องถิ่น**. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔.
- ศักดิ์ดา ต้นคชสาร, สมปอง สุวรรณภูมา และไพฑูริย์ มาเมือง (๒๕๖๔). **พรรคการเมืองกับการเลือกตั้งภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย**. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๔.
- สมปอง สุวรรณภูมา, ศักดิ์ดา ต้นคชสาร และพระวรเมธ เตชะธมโม (ดีสุรกุล) (๒๕๖๕). **การสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมืองเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๖๕.

ประวัติผู้วิจัยร่วม

๑. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.จิตติยาพร ไชยวิมลศิริ
๒. ตำแหน่งปัจจุบัน รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส
จังหวัดชัยภูมิ
๓. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส
จังหวัดชัยภูมิ
เลขที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส
จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๓๐ โทร. ๐๙๙ ๑๘๙ ๔๑๓๗
Email: pukkipuk๗@gmail.com

๔. ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๖๓ : ร.ด. (รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- พ.ศ. ๒๕๕๓ : ร.ม. (รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- พ.ศ. ๒๕๔๓ : ศศ.บ. (การพัฒนารัฐบาล)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

๕. ผลงานทางวิชาการ

๕.๑ บทความวิชาการ

- สุนทร ธนศิลป์พิชิต, อติศักดิ์ จันทร์ไทย, อรุณา รัตนพล (๒๕๖๓). การพัฒนารัฐบาลภายใต้ภารกิจหลักขององค์การบริหารส่วนตำบล, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๓.
- อติศักดิ์ จันทร์ไทย, สุนทร ธนศิลป์พิชิต และ อรุณา รัตนพล. (๒๕๖๓). รูปแบบการเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นที่เหมาะสม, วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๓.